interno

Interni časopis Univerzitetnega kliničnega centra Ljubljana september 2024 | št. 03

Lekarna UKC Ljubljana: Njihova zdravila rešujejo življenja

Začetek delovanja mobilne paliativne ekipe na KO za hematologijo: Srčno predani najteže bolnim

Izr. prof. dr. Irena Preložnik Zupan, dr. med.: Hematologinja z zlatim srcem

Velika pridobitev za našo ustanovo: najsodobnejši laboratoriji v državi

Kako ohranjati vrhunsko medicino še naprej?

Kako preprečiti, da z antibiotiki pacientu ne bomo mogli več pomagati?

Marjeta Vučko: Vsi moramo sodelovati, brez tega ni uspeha

kazalo

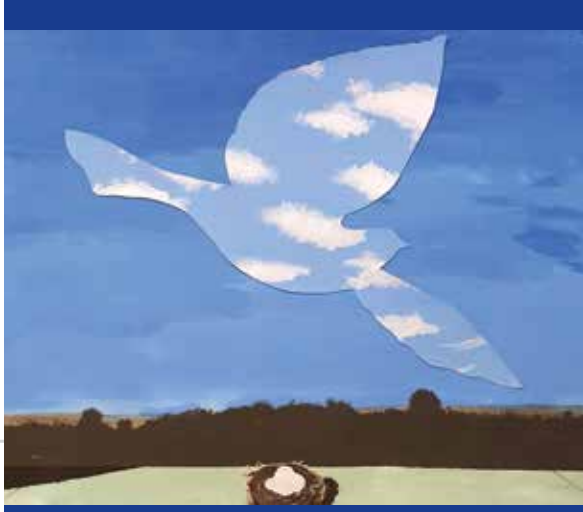

Likovni izdelek je nastal v Bolnišnični šoli OŠ Ledina in je delo dijakinje Tjaše, ki se zdravi na Kliničnem oddelku za otroško, mladostniško in razvojno nevrologijo. Nastal je po zgledu znanega umetniškega dela Vrnitev, avtor Rene Magritte. Mentorica: Tina Žvab

3 UVODNIK: izr. prof. dr. Matjaž Jereb, dr. med.

AKTUALNO

4 Njihova zdravila rešujejo življenja

6 Srčno predani najteže bolnim

8 Izr. prof. dr. Irena Preložnik Zupan, dr. med., Hematologinja z zlatim srcem

9 Velika pridobitev za našo ustanovo: najsodobnejši laboratoriji v državi

10 50 let delovne terapije v UKC Ljubljana

12 Treba je narediti vse, da se javni zdravstveni sistem ne zruši

13 Kadrovske štipendije za področje zdravstvene nege; Zala Pečjak, štipendistka UKC Ljubljana

14 Strategija UKC Ljubljana do leta 2030: Udejanjamo najsodobnejšo, prebojno medicino

16 Aktualne aktivnosti skupine za promocijo poklicev v UKCL, Živahno v prizadevanjih za nove sodelavce

STROKOVNO

17 Funkcionalno usposabljanje s področja ran, stom in kontinence (šola enterostomalne terapije)

18 Kako preprečiti, da z antibiotiki pacientu ne bomo mogli več pomagati

20 Dragocena nova odkritja za bolnike z Alzheimerjevo boleznijo

20 8. september – svetovni dan fizioterapije, Kronično bolečino lahko preprečimo

UTRIP UKCL

19 Prim. Matjaž Turel, pulmolog v UKC Ljubljana in zdravnik naših olimpijcev v Parizu

21 Športno društvo UKC, Aktivni in dobrodelni

22 Junaki na Pediatrični kliniki del nogometne evforije; Veselja in radosti poln mačji obisk na Pediatrični kliniki; Bolnica dr. Petra Držaja: Pozor, snemamo!

23 Otroci na Pediatrični kliniki dobili klavir; Kmalu dializa tudi v Kočevju; Ogenjca, večen spomin na brezmejno požrtvovalnost; Štirinožna pacientka na heliportu UKC Ljubljana

24 Interaktivno spoznavanje še neozdravljive oblike krvnega raka v UKCL; Izjemni uspehi robotske kirurgije v UKCL; »Za Ajdo in vse male srčke« - najsodobnejši EKG za otroke s boleznimi srca

25 Neformalna usposabljanja za zaposlene, Priložnost za osebnostno rast in razvoj

OBRAZI UKCL:

26 Roman Vahčič, 36 let predan UKC Ljubljana, teku in kolesu

28 Manja Žugman, vodja Bolnišnične šole OŠ Ledina

29 Marjeta Vučko: Vsi moramo sodelovati, brez tega ni uspeha

30 Mevlida Huskić: Od strežnice do medicinske sestre v mavčarni

31 IN MEMORIAM: prim. Miro Kušej, dr. med., nevrokirurg

32 PREDSTAVLJAMO: Bronja Žakelj, avtorica uspešnice Belo se pere na 90

34 KAJ MENIJO O NAS

36 NAGRADNA KRIŽANKA

uvodnik

NUJNA BO TUDI GRADNJA DRUGE FAZE NOVE INFEKCIJSKE KLINIKE

Univerzitetni klinični center Ljubljana (UKCL) je osrednja in največja zdravstvena ustanova v državi z vrhunskimi medicinskimi strokovnjaki in številnimi požrtvovalnimi sodelavci. V ustanovi ohranjamo in razvijamo vrhunsko medicino, izobražujemo in spodbujamo raziskovalno dejavnost. Žal pa delovni pogoji in zastarela infrastruktura na marsikaterem oddelku ali ambulanti ne ustrezajo potrebam sodobnega časa. Razvijali smo stroko in skrbeli za vsebino, premalo uspešno pa načrtovali, opremljali in posodabljali prostore, v katerih delamo in obravnavamo bolnike. Neustrezne prostorske razmere so bolnikom nevarne, onemogočajo ustrezen nadzor, osamitev kužnih ali z odpornimi bakterijami koloniziranih bolnikov ter so razlog pogostejših bolnišničnih okužb, dodatnih zapletov in višjih stroškov zdravljenja.

Klinika za infekcijske bolezni in vročinska stanja (KIBVS) v UKCL predstavlja manjšo kliniko in je strokovno, pedagoško ter raziskovalno povezana z drugimi oddelki osrednje bolnišnice, z zdravstvenimi ustanovami v Sloveniji in mednarodno prepoznavna. Obravnava bolnikov z nalezljivimi boleznimi je naše strokovno poslanstvo in teh bolnikov je iz znanih razlogov vse več. Številne okužbe prehajajo geografske meje in ob že znanih se pojavljajo nove, ki v skrajnih primerih lahko povzročijo pandemijo.

Infekcijska klinika v Ljubljani je bila ustanovljena leta 1945, ko se je preselila v nekdanjo mestno hiralnico na Japljevi 2. To so prostori, v katerih je do nedavnega deloval tudi del bolnišnične dejavnosti KIBVS in kjer so še vedno prostori Kliničnega oddelka za gastroenterologijo. Ob epidemiji otroške paralize v Sloveniji so se začele aktivnosti za izgradnjo nove zgradbe, ki je bila končana leta 1967. Z leti so postajale prostorske razmere na KIBVS neprimerne in neustrezne za strokovno in varno obravnavo bolnikov z okužbami.

Že pred pandemijo covida-19 so bili postavljeni idejni temelji za novogradnjo, ki naj bi potekala v dveh fazah. V prvi fazi naj bi ob sedanji kliniki postavili nov objekt z medsebojno funkcionalno povezavo, v drugi fazi pa bi obnovili obstoječ objekt. Za prvo fazo projekta smo pridobili evropska sredstva, kar je postopke gradnje postavilo v strogo določene časovne okvire. Po javnem razpisu in izbiri najprimernejše projektne rešitve v letu 2021 smo marca 2023 pridobili gradbeno dovoljenje za 1. fazo dograditve Infekcijske klinike in sledili so pogovori, vezani na selitev klinike. Vse dejavnosti klinike smo na nadomestne lokacije preselili do 21. junija letos.

Z realizacijo prve faze gradnje nove Infekcijske klinike ne bomo rešili vseh prostorskih težav, bomo pa pridobili izjemno pomembne oddelke, kot so razširjeni oddelek intenzivne terapije in nege, posodobljeno urgenco in oddelek za bolnike z zelo nalezljivimi boleznimi. To nas bo umestilo v evropsko mrežo ustanov, kjer je možna obravnava okužb, danes morda še neznanih, ki pa lahko jutri predstavljajo širšo družbeno nevarnost.

Ob tem upam in verjamem, da bodo odločevalci prepoznali potrebo po realizaciji tudi druge faze gradnje nove Infekcijske klinike in podprli najboljšo rešitev, s katero bomo pridobili času primerne prostore za dejavnosti Kliničnega oddelka za gastroenterologijo in dodatne prostore za celovito delovanje KIBVS-a. Z realizacijo obeh faz gradnje KIBVS-a bomo pomembno izboljšali infrastrukturno pripravljenost javnega zdravstva v naši državi in učinkoviteje omejevali vpliv vsakoletnega sezonskega porasta števila bolnikov z akutnimi okužbami na delovanje in poslovanje oddelkov znotraj UKC Ljubljana, kar je v interesu vseh nas.

izr. prof. dr. Matjaž Jereb, dr. med.,
predstojnik Klinike za infekcijske bolezni in vročinska stanja

interno

Interni časopis Univerzitetnega kliničnega centra Ljubljana
september 2024, številka 3
Univerzitetni klinični center Ljubljana
Zaloška c. 2, 1550 Ljubljana, Slovenija

Glavni urednik: doc. dr. Marko Jug, dr. med., generalni direktor UKCL

Uredniški odbor:
- doc. dr. Gregor Norčič, dr. med.
- Andreja Basle
- Andreja Comino
- Alenka Klun

Lektoriranje: Nina Krajnc

Fotografije: Eva Wolf, Žan Rutar, Tina Roš, Matjaž Žnidaršič, arhiv UKCL, Vectorstock, Istock, Dreamstime in drugi

Fotografija na naslovnici: Žan Rutar

Oblikovanje: Ana Vedlin

Tisk: Grafex d.o.o., naklada: 3.000

univerzitetni klinični center Ljubljana

VABIMO VAS, DA TUDI VI SOUSTVARJATE NAŠ ČASOPIS

Želimo si, da zaposleni v UKC Ljubljana tudi v letu 2024 čim bolj sodelujete pri vsebini časopisa. Prispevke, obvestila in fotografije, ki jih želite objaviti v naslednji številki, pošljite v uredništvo najkasneje do 20. novembra 2024. V uredništvu si pridržujemo pravico do krajšanja poslanih prispevkov in izbora fotografij, primernih za objavo. Prispevke lektoriramo. Prispevke in fotografije pošljite na naslov: soj@kclj.si.

Zaželena je pisava Arial (velikost pike 12) in krajši prispevki, ki naj ne bodo daljši od 1000 besed ali 7000 znakov s presledki vred. Fotografije oddajte posebej (ne v besedilu) v digitalni obliki (jpg,tif), minimalna velikosti datoteke 500 KB in obvezno navedite ime avtorja fotografije.

Glasilo v elektronski obliki na:
www.kclj.si

Andreja Comino, Enota za odnose z javnostmi

Njihova zdravila rešujejo življenja

V UKC Ljubljana delujejo številne klinike in službe. Lekarna ima zelo pomembno vlogo pri zagotavljanju učinkovite preskrbe z zdravili za paciente, ki se zdravijo v UKC Ljubljana, paciente po odpustu in tudi za ambulantno zdravljene paciente.

Lekarna je pomemben del ustroja UKC Ljubljana. V Lekarni izvajajo postopke v zvezi z naročanjem, prevzemom, shranjevanjem, izdelovanjem in izdajanjem zdravil. Zagotavljajo tudi informacije o zdravilih in izvajajo aktivnosti za njihovo varno in pravilno uporabo. Poleg tega hospitaliziranim bolnikom zagotavlja preskrbo z zdravili, ki jih ni mogoče dobiti v javnih lekarnah, tudi bolnikom na domu. Mednje sodijo zdravila z začasnim dovoljenjem za vnos – t. i. »neregistrirana zdravila«, ki so v prometu na podlagi zahteve zdravnika klinike ali inštituta in katerih stroške tudi za ambulantno zdravljene bolnike krije UKC Ljubljana ter galenska in magistralna zdravila, ki jih v lekarni UKC Ljubljana izdajajo v breme ZZZS-ja. V svoji proizvodni enoti v sodelovanju s kliničnimi oddelki izdelujejo galenska in magistralna zdravila za tiste paciente, ki potrebujejo prilagojene odmerke ali prilagojene oblike zdravil. Izdelujejo zdravila v obliki injekcij in druge sterilne pripravke za očesno aplikacijo, predvsem pa specifične oblike zdravil za terapije otrok, kot na primer peroralne suspenzije, peroralne praške, svečke in podobno.

BOGATA ZGODOVINA IN POSLANSTVO

Na trenutni lokaciji je bila dejavnost vzpostavljena leta 1975. Od njenih začetkov do danes se je spremenilo marsikaj; med drugim tudi to, da je danes v njej skupno več kot sto zaposlenih, ki skrbijo za vse z zdravili povezane procese. Poslanstvo Lekarne je biti vodilna strokovna, pedagoška in znanstvena ustanova slovenskega lekarništva, ki zagotavlja boljšo kakovost življenja in zadovoljstvo pacientov.

SKUPAJ SO KOT DOBRO UIGRAN ORKESTER

Lekarno sestavlja več oddelkov. Osebje v **Oficini – oddelku za preskrbo z zdravili** dnevno naroča, pripravlja in izdaja registrirana zdravila na osnovi naročilnic, ki jih v Lekarno posredujejo klinični oddelki in oddelčne lekarne.

Nemotena preskrba z zdravili je vsako leto večji izziv, ne le v Sloveniji, temveč gre za globalno težavo. Primanjkujejo vsa zdravila; največjo težavo predstavljajo zdravila, ki nimajo medsebojno zamenljivih zdravil oziroma na trgu ni zdravil z isto zdravilno učinkovino. Zaskrbljujoče je predvsem pomanjkanje antibiotičnih zdravil, zdravil za otroke ter zdravil za intravensko aplikacijo, ki se uporabljajo pri najbolj kritično bolnih oziroma pri življenjsko ogroženih bolnikih.

Slovenija za proizvajalce zdravil pogosto predstavlja premajhen trg, zato se odločijo, da zdravila pri nas ne bodo tržili. V primeru, da je zdravilo dostopno drugje v Evropi, ga poskušajo v sodelovanju z veletrgovcem interventno uvoziti iz drugih držav. Poleg uvoza iz drugih držav nekatere težave Lekarna rešuje s svojo proizvodnjo v galenskem laboratoriju, kjer iz substanc, primernih za farmacevtsko uporabo, izdela določena manjkajoča zdravila.

Proizvodnja zdravil poteka v več ločenih oddelkih; v grobem jo ločimo na sterilno in nesterilno proizvodnjo. Sterilna poteka v tako imenovanih »čistih prostorih«, kjer so pogoji strogo definirani in nadzorovani. Z zdravili njihove proizvodnje, ki jih na trgu drugje ni mogoče dobiti, oskrbujejo tudi večino slovenskih bolnišnic, drugih javnih zavodov in zasebnih ambulant.

Sterilne izdelke izdelujejo na **Oddelku za pripravo parenteralnih raztopin**, kjer poteka proizvodnja v serijah od nekaj enot pa vse do 2 tisoč. Poseben je tudi **Oddelek za pripravo zdravil iz nevarnih učinkovin**, kjer so v lanskem letu za 6.616 naročenih terapij izdelali 26.432 pripravkov. Prirast je vsako leto 10-15 %, vsako leto uvedejo številna nova zdravila. Na **Oddelku za popolno parenteralno prehrano** poleg oskrbe kritično bolnih otrok na Pediatrični in Ginekološki kliniki edini v Sloveniji izdelujejo popolno parenteralno prehrano tudi za bolnike, ki so v domači oskrbi in za življenje nujno potrebujejo prilagojeno parenteralno prehrano, kar pomeni

OSUPLJIVE ŠTEVILKE

V letu 2023 so v Lekarni:

- **prevzeli zdravila z 11.349 prevzemnic**
- **v skupni vrednosti 87.140.136 evrov in**
- **izdali zdravila na 45.642 izdajnic v skupni vrednosti 80.739.228 evrov.**

Od tega je bilo preverjenih in izdanih 15.318 naročilnic za antibiotike z omejenim predpisovanjem in 4.493 izdaj prepovedanih drog, izdaja katerih zahteva še posebno skrbnost in nadzor.

- **izdelovali 165 različnih parenteralnih izdelkov.**

Skupaj so v 725 serijah izdelali 496.877 enot raztopin (steklenic, plastenk, vial in brizg), od česar jih je šlo 492.398 v izdajo, preostalih 4479 pa v vzorčenje za kontrolno-analizne postopke.

foto: Eva Wolf

Mojca Lubej, farmacevtka

»V UKC Ljubljana sem že 25 let. Svoje delo, ki obsega pripravo parenteralne prehrane, dežurstva popoldne in vodenje oddelka, imam zelo rada. Poleg dela samega sem vesela tudi lepih odnosov med sodelavci. Prav pogreje me pri srcu, ko nas pridejo pozdraviti pacienti, ki smo jim pomagali z našimi zdravili. Vesela sem, ker nam zaupajo in so hvaležni, ker smo jim pomagali. Kar nekaj otrok je odraslih ob parenteralni hrani, ki jo pripravljamo.«

Mateja Sterle, farmacevtski tehnik

»V Lekarni sem zaposlena že 26 let. Z veseljem in ponosom opravljam svoje delo. Tu sem pridobila veliko znanja, izkušenj, delam na različnih oddelkih. Moje delo je zelo raznovrstno. V nasprotju z »običajnimi« lekarnami ljudem, ki prihajajo k nam po zdravila, res lahko svetujemo in pomagamo, kar je osnovni namen našega poklica. Kolektiv je krasen, tudi delovni čas. Vesela bi bila prenove prostorov, s katero bi pridobili boljše pogoje za delo.«

Janez Janež, skladiščnik

»S svojim delom lahko zelo pomagam svojim sodelavcem in sodelavkam. Delo me zelo veseli in je pestro, pa tudi zahtevno, saj imamo zelo veliko različnih artiklov. Delo ni fizično naporno, je pa treba biti z glavo pri stvari. Skladiščni prostori so zelo lepo urejeni, lepo je videti premike v tej hiši. Zaenkrat sem zelo zadovoljen.«

hrano za dajanje neposredno v krvni obtok.

Galenski laboratorij se deli na več podenot, ki so specializirane za določeno skupino galenskih zdravil. Ločeno se na **Oddelku za aseptično pripravo** izdelujejo kapljice in mazila za oko, raztopine za inhalacijo, zdravila za terapijo bolečine ter ostala aseptična zdravila, ki morajo biti izdelana pod posebnimi pogoji in so deklarirana kot sterilna. Nesterilna proizvodnja se razdeli na magistralno pripravo zdravil, kjer se izdela zdravilo za vsakega bolnika posebej, ter na serijsko izdelavo. Serijsko se izdelujejo mazila, mazilne podlage, etanolne raztopine, svečke, praške, raztopine za peroralno in oralno uporabo, mazila za ustno sluznico ter razkužila in reagenti.

Izrednega pomena je samostojna in neodvisna organizacijska enota **Oddelek za zagotavljanje in nadzor kakovosti**, kjer potekata analiza in kontrola kakovosti vseh vhodnih materialov in v Lekarni izdelanih zdravil. Poseben poudarek je na zagotavljanju pogojev proizvodnje, pogojev shranjevanja in mikrobiološki kontroli tako zdravil kot tudi pogojev okolja. Lani so na primer testirali 9.875 vzorcev.

Pred nekaj leti so dejavnost kliničnih raziskav uskladili z zakonodajo in v Lekarni je začel delovati samostojen **Oddelek za klinične raziskave**, preko katerega zdaj potekajo prav vse klinične raziskave, ki potekajo v UKC Ljubljana. Za potrebe kliničnih raziskav Lekarna skrbi za zagotavljanje in kontrolo ustreznosti pogojev shranjevanja, izvaja randomizacijo in tudi izdela zdravila, kadar je to potrebno.

»Najmlajša« v Lekarni sta **Oddelek za klinično farmacijo**, v delovanje katerega so vpeti vsi klinični farmacevti ne glede na »mikro lokacijo« zaposlitve, in **Enota za izdajo zdravil v glavni avli UKC Ljubljana**.

Za nemoten potek dela v lekarni poskrbijo na **Oddelku za skupne storitve**, brez katerega Lekarna praktično ne bi delovala. Zaposleni skrbijo za kadrovsko področje in finančno-računovodske storitve lekarniške dejavnosti, izobraževanje zaposlenih in zunanje strokovne javnosti, farmako-informativne storitve.

Trenutno v Lekarni potekajo adaptacije, med katerimi je najbolj pomembna menjava avtoklavov, na katero so čakali več kot deset let. Potrebni pa bi bili pridobitev dodatnih, predvsem sterilnih prostorov, in ureditev Lekarne kot celote. Najnujnejše so ureditev prostorov za individualno aseptično pripravo zdravil, ureditev prostorov za izvajanje klinično farmacevtskih storitev in ureditev prostora za avtomatizirano izdajo zdravil. Izvedba vseh naštetih dejavnosti mora potekati fazno, da bo Lekarna lahko ves čas adaptacije delovala.

Zelo pomemben del Lekarne UKC Ljubljana je dislocirana enota v Bolnišnici dr. Petra Držaja, kjer poleg bolnišnične lekarniške dejavnosti za klinične oddelke poteka tudi javna lekarniška dejavnost za izvajanje brezšivne skrbi in preskrbo z zdravili na primarnem nivoju. ▪

KO za hematologijo UKCL

Začetek delovanja mobilne paliativne ekipe na KO za hematologijo UKC Ljubljana

Srčno predani najteže bolnim

Donacija osebnega vozila je Kliničnemu oddelku za hematologijo (KOH) že avgusta omogočila začetek delovanja posebnih timov za paliativno oskrbo bolnikov na domu.

KAKO DANES OPREDELJUJEMO SODOBNO PALIATIVNO OSKRBO?

Paliativno oskrbo bolnikov na KOH-u izvajamo že leta in je vezana izključno na bolnišnično zdravljenje. Nismo pa imeli nadaljevanja oziroma nadgradnje le-te v bolnikovem domačem okolju, ki je najbolj zahtevna oziroma je v Sloveniji novost. Na splošno v družbi in tudi med medicinskim osebjem še vedno neredko zmotno razumemo paliativo kot nujno pomoč bolniku v obdobju umiranja. Paliativna oskrba pomeni »celostno in neprekinjeno podporo bolniku in njegovim svojcem skozi celotno obdobje zdravljenja neozdravljive in napredujoče, najpogosteje rakave bolezni. Svojcem pomoč nudi tudi po smrti bolnika.

Izhodišče paliative prihaja iz sodobnega koncepta hospica, katerega temelje je postavila Cicely Saunders v šestdesetih letih prejšnjega stoletja. Cilj je bil zagotoviti oskrbo bolnikov v končnem obdobju njihovih bolezni, torej tudi v obdobju umiranja. V naslednjih desetletjih se je ta oblika paliativne oskrbe razvila v proaktivno podporo bolnikom, njihovim svojcem, negovalnemu osebju, skratka vsem, ki se soočajo z iztekajočim se življenjem (Slika 1).

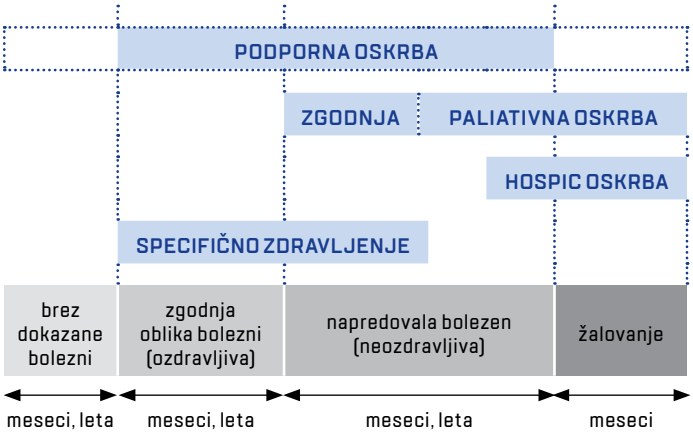

Slika 1: Paliativna oskrba, podporna oskrba in hospic oskrba bolnika z napredovano maligno (hematološko) boleznijo. Povzeto iz priročnika Paliativna oskrba 2021, uredniki Ebert, Malačič, Gumilar.

MOBILNA PALIATIVNA OSKRBA ZA HEMATOLOŠKEGA BOLNIKA

Večina bolnikov si želi bivati doma, kolikor je le mogoče dolgo, in v nadaljevanju tudi umreti v domačem okolju, v svoji postelji, obdani z ljudmi, ki jih imajo najraje. Mobilna paliativna enota, namenjena hematološkim bolnikom, zagotavlja, da bolnika na njegovem domu spremlja in vodi zdravnik hematolog z dodatnim znanjem paliativne oskrbe in vselej ob sodelovanju diplomirane medicinske sestre (DMS) s posebnimi znanji. Namenjena je vsem bolnikom z napredovalo rakavo hematološko boleznijo.

POTREBA PO PALIATIVNI OSKRBI V HEMATOLOGIJI

Hematološka rakava obolenja, če je cilj zdravljenja ozdravitev ali vsaj dolgotrajna zazdravitev, zahtevajo najtežje – najbolj agresivne načine zdravljenja. Ob tem je potrebno poznati in znati obvladati (+)telesne simptome in psihološke osebne stiske med in po zdravljenju. Potrebno je (++)načrtovati oskrbo ob koncu življenja ter (+++) znati razumeti potrebe preživelih po intenzivnem zdravljenju, pa tudi bolnikovih svojcev. Poznati je treba tudi proces žalovanja, njegove poti in stranpoti pri sorodnikih (Tabela 1).

(+)Bolniki z diseminiranim plazmocitomom imajo pogosto bolečine v kosteh, motnje spanja, fizično izčrpanost, zaporedne okužbe, kronično nevropatsko bolečino .... Bolniki z akutno levkemijo v 50 % poročajo o telesnih simptomih, vključno z utrujenostjo, suhimi usti, slabostjo in motnjami spanja ter bolečino. Podobno se pri bolnikih po presaditvi krvotvornih matičnih celic pojavijo zmerna do huda slabost, nespečnost, težave s črevesjem in bolečina. Telesni stiski nemalokrat sledita dosti pogubnejša psihološka stiska in nemoč oziroma obup.

(++)Vnaprejšnje načrtovanje oskrbe bolnikov z napredovalo hematološko rakavo boleznijo se neredko ne vrši. Takšno načrtovanje bi lahko večjemu deležu bolnikov omogočilo, da se izognejo preveč agresivnemu zdravljenju, ki je morda celo bolj razširjeno pri hematoloških bolnikih v primerjavi z bolniki s solidnimi tumorji.

(+++)Posledice hematološkega zdravljenja kot tudi same krvne bolezni vključujejo kronično bolečino, polinevropatijo, utrujenost, nemoč, kot tudi nevrokognitivno okvaro, motnje vedenja, pljučne in srčne težave ter psihološke simptome, kot so anksioznost,

Tabela 1. Kakšne potrebe po paliativni oskrbi imajo hematološki bolniki

	RAZLIČNA OBDOBJA HEMATOLOŠKE BOLEZNI IN POTREBE		
Potrebe po paliativni oskrbi	**Čas intenzivnega zdravljenja**	**Posledice zdravljenja**	**Umirajoči bolnik**
TELESNE	Bolečine, slabost, težko dihanje, bruhanje, utrujenost, motnje spanja ...	Neplodnost, reakcija presadka proti gostitelju, kognitivna motnja, pozni učinki zdravljenja raka	Številni fizični simptomi in psihični simptomi bolezni
PSIHOLOŠKE	Strah, jeza, strah, panika, žalost, depresija ...	Anksioznost, strah, negotovost, depresija, posttravmatska stresna motnja, strah pred poslabšanjem bolezni	Soočanje s smrtjo, depresija, anksioznost
SOCIALNE	Socialna izoliranost, potrebe po informacijah glede odločanja in prognoze, vnaprejšnje načrtovanje oskrbe ...	Težave pri vrnitvi na delovno mesto, finančno breme	Preveč agresivno zdravljenje, ki ga zdravnik ne opusti
DUHOVNE	Vprašanja o življenju in smrti, omogočiti verske zadeve, če štejejo, prepričanje, upanje ...	Duhovna in eksistencialna stiska	Duhovna in eksistencialna stiska, različne kulturne potrebe

posttravmatski stres, strah pred poslabšanjem bolezni. Vsi ti simptomi lahko vztrajajo vse do konca bolnikovega življenja. Obremenitev svojcev je velika.

OVIRE ZA PALIATIVNO OSKRBO HEMATOLOŠKIH BOLNIKOV

Za razliko od bolnikov s solidnimi tumorji, ki imajo razmeroma predvidljivo pot, ko ugotovijo napredovalo rakavo bolezen, je pot pri bolnikih s hematološko rakavo boleznijo pogosto nepredvidljiva. Neredko z možno ozdravitvijo, pa vse do hitrega telesnega propada in smrti. Bolniki z agresivno hematološko boleznijo, kot so akutne levkemije, agresivni limfomi, tisti, ki prejemajo celično terapijo, kot je CAR-T zdravljenje, imajo lahko visoko tveganje zapletov vseh vrst, tudi smrti. Ne le zaradi same bolezni, temveč tudi zaradi zapletov potrebnega intenzivnega zdravljenja. Raziskave so v zadnjih letih pokazale koristi vključevanja paliativne oskrbe v različne populacijske skupine hematoloških bolnikov vse od ugotovitve dalje (Slika 2).

Slika 2. Ovire, ki lahko vplivajo na vključitev paliativne oskrbe v redno obravnavo bolnikov s hematološkimi rakavimi boleznimi

KAKO VZPOSTAVITI DELOVANJE MPT-JA?

Paliativna oskrba v UKC Ljubljana se v določenem obsegu že izvaja na Nevrološki in Pediatrični kliniki ter vključuje izvajanje obiskov na bolnikovem domu za najtežje bolnike. Program paliativne oskrbe UKC Ljubljana je s pogodbo že dogovorjen s plačnikom, ZZZS-jem. Veliko napora smo vložili v izobraževanje osebja, vršilcev dejavnosti in ostalih sodelujočih za zagon projekta. Donirano vozilo je bilo spodbuda za začetek dela. Uspelo je, da smo se na prvi obisk na terenu odpravili že 28. avgusta. Vzpostavili pa smo tudi dejavno hematološko paliativno ambulanto in »telefonsko paliativno omrežje«, s katerim bomo opravili večino stikov z bolniki in njihovimi svojci.

Ekipo tvorita zdravnik in DMS. Za začetek izvajanja planiramo dvaali trikrat tedensko. Dodatnega osebja za dejavnost nismo prejeli in tudi sicer smo na kliniki brez tretjine negovalnega osebja. Čez čas bo izziv zagotoviti ustrezne kadrovske normative in popolniti ekipe na terenu. Trenutno nimamo težav, saj je zanimanje za sodelovanje ogromno. Radi pomagamo in bolnik je za nas center sveta. Gre za dober namen in dobro gre z dobrim.

V polni aktivni formi bo dejavnost potekala vsak dan, dopoldne in popoldne, verjetno tudi ob sobotah. Kasneje bomo videli, koliko bo zanimanja za uslugo pri naših bolnikih in njihovih svojcih ter se prilagajali povpraševanju. Tudi na napakah se bomo učili; te zagotovo sodijo zraven. Vzeli bomo in nadaljevali naprej tisto, kar je dobro in bolniku koristno. Pomembno je začeti delati, imeti osnovno znanje in dober namen. V naslednjih mesecih in letih nameravamo v paliativno enoto vključiti tudi psihologa, dietetika, morda celo fizioterapevta.

Za konec se vodje vzpostavitve dejavnosti na KOH-u resnično iskreno zahvaljujemo dr. Maji Ebert Moltara, dr. med., ki je vodja Oddelka za paliativno oskrbo na OI in predsednica Slovenskega združenja paliativne medicine. Je ena od pionirk te dejavnosti pri nas. Skupaj s svojo ekipo nam je nudila in nam še nudi široko izobraževalno osnovo, pravo učno bazo teorije in prakse paliativne medicine.

Če ima kateri od oddelkov UKC Ljubljana voljo in potrebo po vzpostavitvi paliativne oskrbe bolnika na domu, jim je naš avtomobil na delovno razpolago. ▪

Andreja Comino, Enota za odnose z javnostmi

Izr. prof. dr. Irena Preložnik Zupan, dr. med.

Hematologinja z zlatim srcem, ki zdrav življenjski slog tudi živi

Konec avgusta je zaživela prva specializirana mobilna paliativna enota, ki bo pomembna nadgradnja celostne obravnave hematoloških bolnikov, katere začetnica je hematologinja izr. prof. dr. Irena Preložnik Zupan, dr. med., s KO za hematologijo (KOH) UKC Ljubljana. »Na KOH že leta izvajamo paliativno oskrbo bolnikov, ki je bila zlasti vezana na bolnišnično zdravljenje. Zaradi velikega števila ambulantnih bolnikov tam pogosto nekoliko zmanjka časa zanjo. Mobilna paliativna oskrba na domu pa bo bolnikom s hematološkimi malignimi obolenji in izčrpanim zdravljenjem ter njihovim svojcem prinesla veliko dodatne podpore,« pove prof. dr. Preložnik Zupan.

»Prihajam iz Vojnika pri Celju, kjer sem preživela lepo otroštvo. Nihče v družini ni bil povezan z medicino. Jaz pa vseeno nikoli nisem imela dileme, kaj želim početi v življenju. Verjetno je k zgodnji odločitvi za medicino pripomogla izkušnja umiranja babice, ko sem imela 10 let. Nanjo sem bila zelo navezana. Dala mi je toplino doma, domače kuhinje, družine, naučila me je spoštovanja, delavnosti in vztrajnosti. Res mi je bilo hudo, ko je zbolela za rakom. Vsak dan sem jo obiskovala v bolnišnici. Včasih je šlo kanček na boljše, predvsem pa hitro navzdol. Po več kot 45 letih ne morem pozabiti, kako je bilo včasih težko dobiti čisto brisačko v bolnici, ker je bruhala in smo jo želeli očistiti in ji vsaj malo pomagati. Otroško razmišljanje je bilo povsem jasno; če je preprosta, čista brisača toliko vredna, kaj lahko v resnici šele kot zdravnik narediš dobrega za ljudi okoli sebe, če to znaš, hočeš in zmoreš,« pripoveduje dr. Zupanova in dodaja, da se je od nekdaj z veseljem in lahko učila. Zato se je po končani gimnaziji zlahka vpisala na študij medicine.

DRAGOCENA PODPORA CIMRE IN SOŠOLCEV MED ŠTUDIJEM

»Prvič sem šla v prestolnico prav na sprejemne izpite, za katere nisem dvomila, da jih bom naredila. Študijska leta sem preživljala v študentskem domu na Ilirski. Prve tri mesece me je res mučilo domotožje, a sem se sčasoma navadila. Imela sem dve leti starejšo »cimro« Magdo, tudi študentko medicine. Vsak vikend, ko smo se vrnili v Ljubljano, je prinesla odličen štrudelj, ki ga je spekla njena mama. Še zdaj mi diši (smeh). Ko sem imela prvi kolokvij iz anatomije, me je na predvečer malo preverjala. Ojla punca, spustila si drobni tisk, težko bo šlo jutri – in sem seveda prestavila kolokvij za nekaj dni. Hvala Magda, veliko si me naučila. Hvaležna sem bila tudi za prijetne sošolce, s katerimi smo vedno delili zapiske, ki so bili v tistih časih, brez Googla, še zastonj. Lepo smo se imeli. Sprva sem želela specializacijo iz gastroenterologije, pa takrat ni bilo razpisanega prostega mesta,« je vesela, da je sedaj na hematologiji.

> *„Vedno prisluhnem bolnikom. Zanima me njihov življenjski slog, kako se prehranjujejo, kako kakovostno spijo, koliko so telesno aktivni, kaj jim povzroča stres.*

IZJEMEN NAPREDEK V DIAGNOSTIKI IN ZDRAVLJENJU NA PODROČJU HEMATOLOGIJE

»Moj mož kardiolog, takrat še partner, mi je ob moji poklicni odločitvi dejal, kaj pa boš na hematologiji, saj tam vendar vsi umirajo.« Pred leti je imelo to področje medicine res precej temačen prizvok. Če berete knjigo Kralj vseh bolezni: biografija raka, pisatelja Siddharta Mukherjee, hemato-onkologa iz New Yorka, vidite, da so bili hematološki oddelki sprva skriti v kleteh velikih bolnišnic, saj od tam res ni bilo odpuščenih veliko bolnikov. V zadnjih desetletjih je znanje o molekularnih mehanizmih nastanka bolezni zelo napredovalo in pripeljalo do velikega nabora novih zdravil in postopkov zdravljenja. »Zdaj skoraj nobenemu bolniku ne pustimo več umreti,« v šali zaključuje dr. Zupanova.

Žan Rutar, osebni arhiv

> *Specializirana paliativna oskrba na bolnikovem domu bo bolnikom s hematološkimi malignimi obolenji in izčrpanim zdravljenjem ter njihovim svojcem prinesla veliko dodatne podpore*

»Kronična mieloična levkemija (KML) je bila konec 90. let prav model zelo uspešnega, prvega tarčnega zdravljenja na področju hematoonkologije. Bila sem del zgodovine razvoja tarčnih zdravil. Pred tem smo bolj ali manj opazovali, kako je bolezen napredovala; redki bolniki so imeli možnost ozdravitve. Novo zdravilo deluje neposredno na molekularno tarčo, povezano z nastankom bolezni. Uspeh tega zdravljenja je odprl vrata za podobne pristope pri drugih vrstah raka. Bolniki zdaj jemljejo tabletko proti levkemiji in normalno živijo. V Sloveniji smo dobili ta zdravila že leta 2002 in ponosna sem, da sem zdravila prvega bolnika in nato veliko naslednjih. Zdaj obravnavam tudi prvo mlado mamico s to boleznijo, ki je zanosila in rodila zdravega dojenčka. To je velik uspeh razvoja medicine v kratkem času.«

Znanje rada tudi deli. Od leta 1999 uči na Medicinski fakulteti, od leta 2012 na Fakulteti za farmacijo. Na Visoki zdravstveni šoli je osem let učila interno medicino. »Pri delu s študenti res uživam in gradim tudi sebe,« pripoveduje zdravnica, vesela, da se je v 30 letih na KOH-u oblikoval krasen tim mladih hematologov. »Zelo sem ponosna na sodelovanje in profesionalnost mojih kolegov,« razlaga profesorica, ki je skupaj s svojimi sodelavci nabirala znanje doma in po svetu. »Imam/imamo veliko kolegov po vsem svetu, ki včasih pomagajo rešiti kakšno strokovno dilemo naših bolnikov.« K zdravljenju vedno pristopajo tudi multidisciplinarno, kjer ob strokovnem delu hematologa ali drugih specialistov nastopijo še psiholog, klinični dietetik in fizioterapevt. Takšno obravnavo izvajajo že več let v bolnišnici, od leta 2017 pa imajo 6-mesečni ambulantni rehabilitacijski program s fizioterapevtom, dietetikom in psihologom, skupaj z Združenjem bolnikov za levkemijo in limfom, ki so se ga udeležili že mnogi hemato-onkološki bolniki. (https://www.nazajvzivljenje.si/)

ZGLED POUČUJE BREZ BESED, A ZA VEDNO

»Rada prisluhnem pacientom. Zanima me njihov življenjski slog, kako se prehranjujejo, koliko so telesno aktivni, kaj jim povzroča stres, kakšen je njihov spanec.

Vse našteto vpliva na posameznikovo telesno in duševno zdravje ter okrevanje po bolezni. Bolniki z rakom pogosto iščejo različne alternativne načine zdravljenja. Na podlagi dolgoletnih izkušenj ugotavljam, da je osebno zadovoljstvo najboljša preventiva.« Tisto, kar zdravnica govori svojim bolnikom, tudi živi. Redno je telesno aktivna, ljubi so ji tek, kolesarjenje, planinarjenje in sprehodi. Pomembna ji je tudi zdrava hrana. V Bohinju, od koder prihaja njen mož, ima svoj vrt, kjer pridela veliko ekološke zelenjave za družino. »Pet stvari je pomembnih v življenju,« pravi, »poleg zdrave prehrane, gibanja in zadovoljstva še kakovostno spanje in kakšen pošten prijatelj, s katerim se lahko pogovoriš in si napolniš baterije.« Iskren pogovor je boljši od vsakega psihiatra ali psihoterapevta. Vse to uči tudi svoje najbližje. Hči je profesionalna glasbenica – klarinetistka. Sin pa stopa po poteh staršev in jo je pred meseci osrečil še z laskavim nazivom babica. Zdaj je na njej, da se specializira še za dober štrudelj. ▪

Prvič na dom z mobilno paliativno enoto.

Razgovor s klinično dietetičarko Jano Levec, ki je usmerjena v delo s hematološkimi bolniki. Razumeti mora tudi kompleksne hematološke bolezni in zaplete zdravljenja, da razume probleme bolnikov.

Manca Vizler Bajc dipl. delovna terapevtka s sodelavci

50 let delovne terapije v UKC Ljubljana

Priznani strokovnjaki in nepogrešljivi člani timov

Delovni terapevti (Dth), zaposleni na Inštitutu za medicinsko rehabilitacijo (IMR), letos praznujemo 50. let delovanja v UKC Ljubljana. Smo priznani strokovnjaki in nepogrešljivi člani timov. Čeprav smo premalo prepoznavni, omenjeni, izpostavljeni in pohvaljeni, smo vedno na voljo, da pacient – uporabnik osmisli življenje v najrazličnejših situacijah, bolezenskih stanjih, nesrečah, poškodbah in prizadetostih. Za lažje razumevanje, kdo smo in kako nas razlikovati od kolegov fizioterapevtov, je pomembno zavrteti časovni stroj nazaj in se vrniti k nastanku našega poklica.

50 let DELOVNE TERAPIJE
univerzitetni klinični center ljubljana

18. st.	Zgodovinski viri začnejo navajati nove besedne zveze, kot so »okupacijska terapija «, »terapija z delom« ali »zaposlitvena terapija«. Ustanovitelji DT so menili, da je duševna bolezen v veliki meri problem slabšanja navad ter pomanjkanja ravnovesja med delom in prostim časom. Kot rešitev so predlagali, naj se ljudje ukvarjajo z uravnoteženim naborom poklicev, ki so prijetni, ustvarjalni, izobraževalni ter vsebujejo ročne spretnosti.
1914	V krutih vojnih razmerah 1. sv. vojne je prišlo do razvoja medicine na vseh področjih. Leta 1914 je Evropa že stopila v 1. sv. v., v ZDA pa je bilo prvo zasedanje Nacionalnega združenja za promocijo DT (angl. NSPOT), danes Ameriškega združenja za DT (AOTA).
1917	V ZDA uradno uveljavijo poklic Dth. To je bil slab mesec, preden so v 1. sv. Vojno vstopile tudi ZDA. Kot »očeta« stroke omenjajo zdravnika in psihiatra dr. Duntona ml., ki je raziskoval pomen okupacije na zdravljenje bolnikov. Njegov znameniti citat je bil: »Bolne misli telesa, duše, se lahko ozdravijo z okupacijo – delom«. »Mama« DT je prof. Slagle, ustanoviteljica prve šole za Dth v Chicagu. Medicinska sestra Tracy je začela leta 1910 na oddelkih kirurgije vključevati zaposlitveno terapijo.
1945	Po 2. sv. voojni se je začela razvijati rehabilitacija številnih vojnih veteranov. Dth so začeli delovati tudi na telesnem nivoju. Razvila se je t. i. »zaposlitev v postelji«, kjer je bila rdeča nit Galenova misel, da je delo najboljši zdravnik.
1964	V naslednjih desetletjih se je poklic širil iz zahoda vse do nas. Začetki izobraževanja DT v Sloveniji segajo v leto 1964. Potekalo je na Višji šoli za zdravstvene delavce v Ljubljani – sedanji Zdravstveni fakulteti. Letos so praznovali 60 let. DT postane zdravstvena stroka in Dth zdravstveni delavec, strokovnjak, ki posameznikom omogoča vključevanje v vsakodnevne aktivnosti kljub različnim okvaram, prizadetostim in motnjam. DT obravnava se danes izvaja v vseh življenjskih obdobjih, na vseh ravneh zdravstvene dejavnosti, socialnovarstvenih zavodih (DSO in VDC), centrih po poškodbi glave ter centrih za izobraževanje, rehabilitacijo in usposabljanje.
1974	V takratnem Kliničnem centru se je zaradi potrebe po izdelavi statičnih in dinamičnih opornic, ki bi zadrževale roko v primernem položaju, ji omogočale funkcionalnost oz. vadbo v želenih mejah, septembra zaposlila na oddelku za plastično kirurgijo prva Dth, Mojca Žnidaršič. Skupaj z dvema fizioterapevtkama se je ukvarjala z različnimi deformacijami rok, kontrakturami, stanjih po sprostitvah tetiv, revmatičnimi obolenji in kasneje replantacijami. Na začetku je prilagajala že obstoječe opornice, kasneje pa je začela izdelovati opornice iz mavca, ki so se kasneje z izpopolnjevanjem izdelovale še več kot 15 let. Edini plastični material za izdelavo opornic in ortodontskih pripomočkov je bil t. i. pleksidur, ki se je oblikoval z žaganjem, brušenjem in ročnim moduliranjem pri 200 stopinjah Celzija. Na pobudo prof. dr. Franja Zdraviča se je na Kirurški kliniki ustanovila Služba za medicinsko rehabilitacijo (SMR), katere vodstvo je prevzela dr. Tatjana Brenčič.
1976	Z ustanovitvijo SMR-ja je DT dobila prostore v prvi kleti UKC Ljubljana, kjer delujemo še danes. Povečala se je potreba po izdelavi opornic. Prvi večji strokovni dosežek je bila izdelava in uporaba funkcionalne opornice pri zdravljenju poškodb upogibalk prstov.

1980	Se začne postopen razvoj DT na travmatološkem in nevrokirurškem področju, ki je prinesel nove zaposlitve. V času predstojnika SMR prim. dr Janeza Zajca se je s soglasjem vodstva Kirurške službe začela ambulantna rehabilitacija kirurških bolnikov in širjenje DT na hospitalu. Istega leta smo začeli s šivanjem kompresijskih oblačil za kompresijsko terapijo in s tem uspešno pripomogli k zmanjšanju kasnejših korektivnih operacij pri pacientih.
1985	Se v UKCL zaposli fizioterapevtka iz Anglije, ki je imela obsežno znanje s področja nevroterapije in velik vpliv na delo Dth. Kasneje je vzpostavila temelje za nevro-razvojni kognitivni pristop.
1986	Število izdelanih kompresijskih oblačil in opornic se je povečevalo. Dth smo se izpopolnjevali z izobraževanji na mednarodnih opeklinskih kampih in kongresih v sodelovanju s plastičnimi kirurgi. Z začetkom kompleksne obravnave opečenega bolnika se je za Dth odprlo novo področje – začele so se izdelovati posebno oblikovane blazine in individualne varovalne, korekcijske, redresijske in dinamične opornice za nameščanje bolnika v antikontrakturne položaje. Izdelali so tudi prvo frakturno manšeto, ki se je uveljavila do danes. Smo tudi pomemben član tima pri kompleksni zgodnji rehabilitaciji travmatoloških pacientov. V primeru, da pacient potrebuje za mobilizacijo invalidski voziček, Dth nauči pacienta in njegove svojce varnega premeščanja na voziček. Obravnavo izvajamo na vseh področjih človekovega delovanja; v akutni rehabilitaciji se osredotočamo na izvajanje osnovnih in širših dnevnih aktivnosti. Pacientu pomagamo omogočiti čim bolj samostojno izvajanje vsakodnevnih aktivnosti, obvladovanje ožjega in širšega okolja ter čim bolj zadovoljno in polno življenje.
1996	Pod vodstvom predstojnika prim. dr. Blaža Mihelčiča je SMR postal Center za medicinsko rehabilitacijo (CMR) in samostojna organizacijska enota Zavoda UKC LJ. S spoznanjem pomembnosti zgodnje obravnave kirurških pacientov se je začela širiti tudi DT in število Dth po kirurških klinikah.
2008	Se je CMR preimenoval v Inštitut za medicinsko rehabilitacijo (IMR) pod vodstvom doc. dr. Nataša Kos (2006-), dr. med.
2012	Je začela za polni delovni čas delovati Dth, na področju kardiovaskularne kirurgije in pripomogla k bolj celostni rehabilitaciji pacientov.
2019	Se je začela razvijati DT na področju abdominalne in torakalne kirurgije.

Po novi sistematizaciji delujemo Dth v ambulantni rehabilitaciji v 1. kleti osrednje stavbe UKC Ljubljana ter v štirih enotah bolnišnične rehabilitacijske dejavnosti na kliničnih oddelkih Kirurške klinike. Vse svoje znanje in izkušnje z veseljem delimo z ostalimi člani tima, študenti in pripravniki v obliki tečajev, učnih delavnic, seminarjev in se aktivno udeležujemo različnih kongresov. Smo učna baza bodočih Dth-jev, aktivni člani Razširjenega strokovnega kolegija na Ministrstvu za zdravje, Strokovnega kolegija fizioterapevtov in delovnih terapevtov UKC Lj., Sindikata KCLJ, Slovenskega društva za rehabilitacijo roke in Zbornice delovnih terapevtov.

Ob svetovnem dnevu DT (27. okt.) in 50. letnici delovnih terapevtov v UKC Ljubljana čestitamo in se zahvaljujemo vsem kolegicam in kolegom, da pogumno predstavljate, promovirate naš poklic in osmišljate življenje naših pacientov. ▪

Foto: www.dreamstime.com

Andreja Comino, Enota za odnose z javnostmi

Kako ohranjati vrhunsko medicino še naprej

Treba je narediti vse, da se javni zdravstveni sistem ne zruši

»UKC Ljubljana je sestavni del družbe in naš namen je, da dajemo družbi vrhunsko medicino. Najbolj kompleksne storitve 24 ur na dan,« je 4. septembra na okrogli mizi »Kako ohraniti vrhunsko medicino v Sloveniji?« povedal doc. dr. Marko Jug, generalni direktor UKCL. Izpostavil je, da »žal medicina vedno bolj postaja ujetnik t. i. tržne medicine.«

Okroglo mizo so v prostorih Akademije za glasbo UL organizirali Univerza v Ljubljani (UL), Medicinska fakulteta Univerze v Ljubljani (UL MF) in Univerzitetni klinični center Ljubljana (UKCL). Na dogodku, ki ga je vodila Nataša Briški, so sodelovali prof. dr. Gregor Majdič, rektor UL, prof. dr. Igor Švab, dekan UL MF, doc. dr. Marko Jug, dr. med., generalni direktor UKCL, in prof. dr. Mojca Matičič, dr. med, specialistka infektologije in specialistka interne medicine UKCL ter redna profesorica na UL MF. K sodelovanju v razpravi so bili vabljeni tudi predstavniki Ministrstva za zdravje, a se dogodka zaradi drugih obveznosti niso mogli udeležiti.

Sogovorniki so se strinjali, da bo brez načrtnega razvojne vrhunske medicine kakovost zdravstvenih storitev v Sloveniji stagnirala, zato je ključno, da država in družba prepoznata njen pomen in jo ustrezno podpreta – tako organizacijsko kot finančno.

PONOSNI NA DOSEŽKE ZADNJIH DESETLETIJ

»Lahko smo ponosni na to, kar smo dosegli v zadnjih desetletjih. Nivo, ki ga nudijo UKC Ljubljana in druge bolnišnice, je zavidljiv glede na resurse, ki jih imamo,« je izpostavil doc. dr. Marko Jug, generalni direktor UKCL.

Poudaril je, da smo v stotih letih v Sloveniji zgradili močan, sposoben sistem slovenskega javnega zdravstva. »To se je zgodilo, ker so ljudje na prvo mesto dali dobrobit družbe. Na nas je, da ga ohranimo in ga razvijamo naprej. Če se česa bojimo, je, da nam bo zmanjkalo zdravnikov, kirurgov, je dejal doc. dr. Jug. Zato je treba poskrbeti in narediti vse, da se javni zdravstveni sistem, čeprav velik in robusten, ne zruši. Kot eno od preprek razvoja vrhunske medicine je doc. Jug navedel porast tržne medicine.

Prof. dr. Igor Švab, dekan UL MF, je opozoril, da je razumevanje medicine kot proizvodnje zdravstvenih storitev neustrezno. »Klinične bolnišnice v trenutni ureditvi sodijo pod domeno Ministrstva za zdravje, univerza pa pod Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in inovacije. Stična točka je predsednik vlade. Potrebovali bi boljšo koordinacijo in pristop k reševanju problemov. Vsi imamo isto agendo in ni razloga, da je ne bi začeli reševati,« je menil.

Direktor UKCL, doc. dr. Marko Jug, dr. med.:

»Žal globalno gledano medicina v zadnjih letih postaja ujetnica tako imenovane tržne medicine: ustvarjanja storitev z namenom dobička. Vendar medicina ni za to, da ustvarja dobiček, temveč za to, da ustvarja zdravje. Obstaja nevarnost vzpostavitve konkurenčnega sistema med javnimi zavodi in gospodarskimi družbami. To je tekma, v katero UKCL ne sme vstopiti. V trenutku, ko bi se to zgodilo, bi se kakovost storitev poslabšala.«

Prof. dr. Mojca Matičič, dr. med, specialistka infektologije in specialistka interne medicine:

»Manjka nam kategorija razvojne medicine, ki bi skrbela za razvoj in kondicijo vrhunske medicine. Na kliniki je raziskovalna medicina pastorek, Pepelka, potisnjena v ozadje. Daleč največ pozornosti posvečamo rutinski, klinični medicini, premalo pa raziskovalnem delu. To je prepuščeno predanim posameznikom, ki jih žene želja po raziskovanju, največkrat v prostem času.«

Prof. dr. Igor Švab, dekan UL MF:

»Razvojna medicina trenutno počiva na ramenih entuziastov. Če medicine ne bomo stalno razvijali, bo stagnirala, prebivalci Slovenije pa bomo deležni slabše zdravstvene oskrbe. Vlaganje v razvoj je zato ključnega pomena.«

Prof. dr. Gregor Majdič, rektor UL:

»Razvojni zdravnik bi moral delati v vrhunski ustanovi, kot je UKCL, in ohranjati stik z bolniki, hkrati pa bi moral imeti dovolj enako ovrednotenega časa, da bo raziskoval in poučeval.« ▪

Celoten posnetek okrogle mize je dostopen tukaj:

Urška Gmajnar

Kadrovske štipendije za področje zdravstvene nege

Podpora mladim za lažji študij

UKC Ljubljana ponuja kadrovske štipendije za dijake in študente vseh letnikov šolanja s področja zdravstvene nege in omogoča zaposlitev po zaključenem izobraževanju.

> *S sklenitvijo pogodbe o štipendiranju omogočamo štipendistom opravljanje obvezne delovne prakse v poletnih mesecih v našem delovnem okolju in hkrati izplačilo denarne nagrade v višini trikratnega zneska mesečne štipendije.*

Po zaključenem izobraževanju na izobraževalni stopnji, za katero prejema štipendijo, se štipendist zaposli v UKC Ljubljana v roku dveh mesecev za toliko časa, kolikor prejema štipendijo. Če prejema štipendijo kot dijak, se mora po zaključku šolanja zaposliti v UKC Ljubljana, študij pa lahko nadaljuje izredno (ob delu) – odprte so možnosti sofinanciranja študija s strani UKC Ljubljana. V nasprotnem primeru gre za kršitev pogodbe o štipendiranju, kar pomeni vračilo že prejetih revaloriziranih zneskov štipendije za vsa leta prejemanja štipendije. Kršitev pogodbe predstavlja tudi to, če štipendist ne dokonča izobraževalnega programa, se izpiše iz izobraževalnega programa, za katerega je prejemal štipendijo, ne opravi delovne prakse v obsegu vsaj 174 ur, ne sprejme zaposlitve v UKC Ljubljana ...

UKC Ljubljana potrebuje zdravstveni kader s srednješolsko in visokošolsko izobrazbo in vsako leto podelimo več kadrovskih štipendij. V šolskem/študijskem letu 2023/2024 smo sklenili pogodbo o štipendiranju s štirimi dijaki in sedemnajstimi študenti.

Višina mesečne štipendije z letošnjim novim šolskim letom znaša 200 EUR za dijake in 250 EUR za študente. ▪

Foto: www.istock.com

Andreja Comino, Enota za odnose z javnostmi

Zala Pečjak, štipendistka UKC Ljubljana

Dragocena pomoč za dokončanje študija

23-letna Zala Pečjak iz Metnaja pri Ivančni Gorici je izjemno mlado dekle. Ta študentka tretjega letnika Fakultete za zdravstvene vede, smer zdravstvena nega, v Novem mestu je namreč že po koncu prvega letnika študija postala še mama. Po porodniškem dopustu nadaljuje študij, v dragoceno pomoč ji je štipendija UKC Ljubljana.

➤ Kako ste se odločili za poklic medicinske sestre?

Odločila sem se že po končani osnovni šoli; to mi je svetovala tudi mama, ki je vedela, da zelo rada pomagam ljudem v kakršni koli stiski. Po končani srednji šoli sem se odločila nadgraditi svoje kompetence in se vpisala na Fakulteto za zdravstvene vede v Novem mestu. Po končanem prvem letniku sem zanosila in rodila. Hvaležna sem domačim za pomoč. Lani sem se vpisala v drugi letnik rednega študija in ga tudi uspešno zaključila. Ravnokar zaključujem zadnjo prakso na Psihiatrični kliniki v Ljubljani.

➤ Kaj vam je še posebej všeč pri poklicu medicinske sestre?

Že iz srednje šole imam občutek, da imamo neposreden vpliv na življenje, saj zdravstveni delavci vsak dan pomagamo pacientom, skrbimo za njihovo dobro. Všeč so mi tudi delo v dobrem timu, možnosti, ki jih imamo za osebno in strokovno rast, ter občutek ponosa, ko oblečemo uniformo in vemo, da gremo na delovno mesto, kjer je bistvenega pomena delati v dobrobit pacientov.

➤ Ste tudi štipendistka UKC Ljubljana. Kaj vam pomeni štipendija, kako vam olajša študij?

Letos sem prvič zaprosila za kadrovsko štipendijo. Priznam, da mi je kot redni študentki z družino štipendija zelo prišla prav. Med izpitnim obdobjem delam manj preko študentskega servisa in v tistem mesecu mi res prav pride štipendija. Največkrat jo porabim za gorivo, malico ...

➤ Kaj si želite početi po koncu študija?

Po koncu študija se želim čim prej zaposliti. Že od nekdaj sem si želela delati v UKC Ljubljana.

➤ Kje v UKC Ljubljana že delate? Kaj vam je pri delu najbolj všeč?

Delam na Pediatrični kliniki, na Kliničnem oddelku za intenzivno terapijo otrok. Všeč mi je dinamično delo in seveda delo z otroki. ▪

Foto: Osebni arhiv

mag. Lucija Mak Uhan, Kabinet generalnega direktorja, Andreja Basle, Enota za odnose z javnostmi

Strategija UKC Ljubljana do leta 2030: Udejanjamo najsodobnejšo, prebojno medicino

Vizija Univerzitetnega kliničnega centra Ljubljana (UKCL) do leta 2030 je, da s hitrim prenosom prebojnih medicinskih spoznanj udejanja najsodobnejšo znanstveno utemeljeno medicinsko prakso.

Leta 2030 bo UKCL pri 50 strokovno relevantnih mednarodnih kazalnikih izidov zdravljenja dosegal primerljive rezultate obravnave z referenčnimi univerzitetnimi kliničnimi centri, bo ena najbolj priznanih transplantacijskih institucij v svetu in bo za 50 odstotkov povečal delež namenskih sredstev za raziskovalno-razvojne projekte, prav tako obseg vplivnih in citiranih publikacij v indeksiranih revijah. Takšna je vizija naše že zdaj vrhunske in izjemne univerzitetne terciarne zdravstvene ustanove, ki je zapisana v strategiji za strateško obdobje od 2024 do 2030.

Pri nastajanju dokumenta je na skupno 19 strateških delavnicah sodelovalo 62 ključnih vodij in strokovnjakov. Ti so se v procesu oblikovanja strateških usmeritev obrnili tudi na svoje time znotraj svojih organizacijskih enot. S končnim dokumentom, ki je nastajal dve leti, se je 13. junija 2024 seznanil Svet UKCL in ga potrdil. Na teh straneh je prva predstavitev ključnih elementov strategije (vizije, poslanstva, strateških ciljev in usmeritev) vsem zaposlenim (in javnosti). V prihodnjih tednih in mesecih pa bodo sledile še predstavitve in diskusije v živo. Udejanjanje strategije je vedno mogoče le s skupnimi močmi.

Osrednje prednosti ustanove in to, na čemer lahko UKC Ljubljana gradi, kot je zapisano v strategiji, so: visoka strokovna usposobljenost, ustvarjalni in proaktivni zaposleni na zdravstvenem in tudi drugih področjih, interdisciplinarno in interprofesionalno timsko delo, vedoželjnost in razvojna naravnanost ter prilagodljivost in vzdržljivost.

V UKC Ljubljana imamo vrhunsko znanje s področja medicine, sodobne zdravstvene storitve, usposobljenost za obravnavo najzahtevnejših in redkih bolezni ter ponudbo najširšega nabora storitev na nacionalni ravni in v širši regiji. Prav tako smo edini ponudnik določenih zahtevnejših storitev na nacionalni ravni in v regiji. Odlikujejo nas visoka raven razvojno-raziskovalnega dela in prenos znanja v klinično prakso, kakovostno pedagoško delo in prenos znanja v izobraževalne programe ter ugled v Sloveniji in širše.

OMOGOČITI RAZVOJ VSEM ZAPOSLENIM

Poslanstvo UKC Ljubljana za strateško obdobje do leta 2030 je zato zagotavljati neprekinjeno dostopnost do terciarnih storitev za skrbno in spoštljivo obravnavo najzahtevnejših pacientov iz Slovenije in širše, vsem prebivalcem osrednjeslovenske regije pa nuditi kakovostno obravnavo s celovito ponudbo zdravstvenih storitev. Pomemben del poslanstva je, da bo UKC Ljubljana kot največji zaposlovalec v zdravstvu v državi na podlagi akademske odličnosti razvijal medicinske in zdravstvene stroke, vzgajal kadre in omogočal motivirajoč razvoj vsem zaposlenim. Prav tako je poslanstvo biti stičišče napredenega kliničnega, raziskovalnega, razvojnega, inovacijskega in pedagoškega dela. S tem bomo naslavljali naraščajoče in spreminjajoče se potrebe pacientov ter izboljševal njihove zdravstvene izide.

KAKO JE POTEKALO DELO STRATEŠKE SKUPINE IN ŠIRŠIH TIMOV

Delo na strategiji za strateško obdobje od 2024 do 2030 se je začelo v aprilu 2022, in sicer z individualnimi razgovori in delavnicami z ožjim in širšim vodstvom. Sočasno so bile med aprilom 2022 in januarjem 2024 izvedene tri intenzivne strateške delavnice, t. i. »širše strateške skupine«. Za oblikovanje podrobno razdelanih strateških usmeritev in vseh podciljev je bilo med majem 2022 in oktobrom 2023 izvedenih kar 11 intenzivnih strateških delavnic »strateških timov« po ključnih strateških usmeritvah. Prav tako je bil v proces vključen Svet zavoda, ki je na dveh delavnicah pretresal strateške usmeritve. Končna verzija strategije je bila oblikovana aprila letos. S strategijo se je že seznanil svet zavoda. Sledile bodo predstavitve strategije vsem zaposlenim v UKC Ljubljana, zato že zdaj vabljeni, da se odzovete na vabila na predstavitve, kot jih bomo pripravili do konca leta. Prav tako bo strategija v kratkem izšla tudi v tiskani obliki.

NA NEPROFITEN NAČIN IZVAJATI DEJAVNOST

Poslanstvo temelji na dejstvu, da je UKC Ljubljana del javne zdravstvene mreže v skladu z Zakonom o zdravstveni dejavnosti in na neprofiten način izvaja terciarno zdravstveno dejavnost, bolnišnično zdravstveno dejavnost na sekundarni ravni, ambulanto dejavnost, transplantacijsko dejavnost, zdravstveno in babiško nego, diagnostiko, visoko specializirane laboratorijske dejavnosti, medicinsko rehabilitacijo, paliativno oskrbo, pedagoško dejavnost, raziskovalno-razvojno in inovacijsko dejavnost.

VREDNOTE IN ORGANIZACIJSKI PODPIS:

Delovanje UKC Ljubljana temelji na naslednjih vrednotah: 1. Ustvarjalnost, 2. Kakovost, 3. Celovitost in 4. Lojalnost. Pri vsakodnevnem delovanju nas vodi plemenito načelo:

Zdravje. Znanost. Vedno tu.

Health. Science. Always here.

> *Pri nastajanju strategije je na strateških delavnicah sodelovalo 62 ključnih vodij in strokovnjakov iz UKC Ljubljana, ki so v pripravo vključili večje število svojih sodelavcev.*

doc. dr. Marko Jug, dr. med., generalni direktor UKC Ljubljana :

»Za prihodnje strateško obdobje smo si v strategiji do leta 2030 skupaj s širokim krogom sodelavcev in sodelavk, ki so zelo angažirano sodelovali pri nastajanju dokumenta, zastavili štiri ključne usmeritve nove strategije. Te so: dolgoročni razvoj mednarodnega referenčnega univerzitetnega kliničnega centra, izvedba notranje procesne transformacija v dobro pacientov in zaposlenih, poudarek na ljudeh kot nosilcih sprememb ter zagotavljanje finančnih in materialnih virov v podporo odličnosti.«

prof. dr. Zlatko Fras, strokovni direktor Interne klinike

»K udejanjanju vseh strateških projektov bomo pomembno prispevali vsi zaposleni.«

mag. Irma Gubanec, predsednica Sveta UKCL

»Svet zavoda je predstavljeno strategijo ocenil za zelo ambiciozno in vizionarsko ter UKC Ljubljana izrazil podporo pri uresničevanju zastavljenih strateški usmeritev in ciljev.« ▪

Nataša Čermelj, tajništvo Pomočnice generalnega direktorja za zdravstveno nego/glavne medicinske sestre UKC Ljubljana

Aktualne aktivnosti skupine za promocijo poklicev v UKC Ljubljana

Živahno v prizadevanjih za nove sodelavce

Člani skupine za promocijo poklicev v UKC Ljubljana smo nadvse aktivni. V minulih mesecih smo izvedli kopico aktivnosti, s katerimi želimo različne poklice v zdravstvu in ostalih dejavnostih UKC Ljubljana približati čim več ljudem.

Maja smo bili člani delovne skupine za promocijo poklicev povabljeni v Vrtec Otona Župančiča Ljubljana. Cilj obiska je bil predstavitev značilnosti posameznih poklicev otrokom v vrtcu zadnje triade. V vrtcu si prizadevajo vsaj enkrat letno organizirati predstavitve različnih poklicev. Tokrat so se odločili za poklice s področja zdravstva. Prikazali smo jim delo medicinske sestre, fizioterapevta in drugih poklicev. Skupaj smo telovadili, pred vrtcem risali srčke na asfaltu s prednapolnjenimi brizgalkami s fiziološko raztopimo, izdelovali izvirne balone iz preiskovalnih rokavic, povili kakšno roko, zalepili obliž … Otroci so nam pokazali, kako si umivajo roke. Sodelavci iz Reševalne postaje so pripeljali reševalno vozilo, ki so si ga otroci pobliže ogledali, se vozili z ležečim ali sedečim vozičkom, si namestili telovnik reševalca, čelado, preizkusili vratno opornico … Navdušeni so bili ob prikazu delovanja modre luči na reševalnem vozilu. Z zanimanjem so poslušali reševalca, ko jim je predstavil svoje delo. Zaposleni v vrtcu so nam predstavili svoje sodobne didaktične pripomočke, ki jih uporabljajo pri delu, s katerimi otroci razvijajo številne spretnosti, znanja in veščine. Ti pripomočki so primerni tudi za delo pri pacientih, še posebej pri demenci, kronični napredujoči bolezni možganov, ki vse bolj predstavlja sodobno epidemijo človeštva. Ob zaključku so otroci prejeli knjigo Ranica kolesarka, ki jo je napisala medicinska sestra iz Urgentnega kirurškega bloka Kirurške klinike. Razdelili smo jim tudi pobarvanke, ki jim bodo krajšale urice v vrtcu, zaposleni pa so prejeli izvode časopisa Interno.

Z obiski zaposleni v UKC Ljubljana širimo povezanost z lokalnim okoljem, v katerega je umeščena naša ustanova. S tem bomo po vrtcih, šolah in podobnih vzgojno-izobraževalnih zavodih nadaljevali tudi v prihodnjih mesecih. Otrokom je treba že v otroškem obdobju na zanimiv način prikazati značilnosti posameznih poklicev in posebnosti dela, še posebej za zdravstvene poklice in možnosti kasnejše zaposlitve v UKC Ljubljana. Pri zaposlovanju se že srečujemo z generacijo mladih – milenijci in tudi že z generacijo Z. Kot digitalna generacija so pripadniki teh dveh skupin navajeni hitro usvajati in uporabljati nove digitalne naprave ter programsko opremo tudi pri izbiri smeri šolanja in/ali izbiri študijskega programa in kasnejše zaposlitve. Pri tem mladi iščejo različne priložnosti za zaposlitev. Zanima jih dinamična zaposlitev, prilagojena njihovemu prostemu času, saj iščejo ravnovesje med poklicnim in zasebnim življenjem, iščejo zaposlitev v delovni organizaciji, ki je usmerjena v zeleni prehod, in podobno.

AKTIVNO TUDI NAPREJ

Po poletnem premoru z aktivnostmi nadaljujemo tudi jeseni. Poklice promoviramo predvsem ciljnim udeležencem – učencem, dijakom, študentom … Udeležujemo se različnih dogodkov, predvsem Kariernih sejmov, kjer sistematično ozaveščamo laično in strokovno javnost o zaposlitvenih priložnostih v UKC Ljubljana. Iščemo nove načine, kako najbolj zanimivo predstaviti delo posameznih poklicev in delovanje UKC Ljubljana. Oktobra se bomo udeležili Kariernega sejma v Domžalah, kjer bomo dijakom Srednje šole Domžale predstavili različne poklice. Konec oktobra bomo sodelovali na običajno odlično obiskanem Kariernem sejmu MojeDelo.com v Cankarjevem domu, kjer bomo na stojnici UKC Ljubljana predstavili našo bolnišnico in številne aktivnosti, tudi kot prejemniki naziva ugleden delodajalec za leto 2023 v panogi zdravstva, ki smo ga prejeli spomladi 2024.

POMAGAJTE NAM!

Člani delovne skupine za promocijo poklicev v UKC Ljubljana bomo veseli vaših idej in predlogov v zvezi s promocijo poklicev. Pišite nam na elektronski naslov karierni.sejmi@kclj.si. Vljudno vabljeni k sodelovanju pri promociji poklicev in s tem tudi UKC Ljubljana. ▪

V imenu Organizacijskega odbora zapisala: Anita Jelar

Funkcionalno usposabljanje s področja ran, stom in kontinence (šola enterostomalne terapije)

Pomembno prenašanje dragocenega znanja

Z velikim veseljem in ponosom smo ponovno pozdravili začetek usposabljanja v UKC Ljubljana, ki letos poteka pod novim imenom – Funkcionalno usposabljanje s področja ran, stom in kontinence (šola enterostomalne terapije). Pred tem je bilo tovrstno usposabljanje poznano in vodeno pod nazivom »Šola enterostomalne terapije«.

Čeprav se je zgodovinsko osredotočalo predvsem na izločalne stome, je področje obravnave danes veliko širše ter vključuje tudi oskrbo ran in kontinence. V večini držav so zaradi prepoznavanja širšega obsega dela že preimenovali poklic enterostomalnega terapevta v medicinsko sestro za oskrbo ran, stom in kontinence, kar bolj natančno odraža strokovna področja delovanja. Kljub temu pa zaradi zgodovinskega pomena in prepoznavnosti naziv »Šola enterostomalne terapije« še vedno ostaja zapisan v oklepaju. Organizacijski odbor Funkcionalnega usposabljanja s področja ran, stom, kontinence sestavljajo: Tadeja Krišelj, dipl. m. s., dipl. org. dela, ET in tudi vodja usposabljanja; mag. Maja Medveščček Smrekar, prof. zdrav. vzg.; Irena Špela Cvetežar, dipl. m. s., mag. zdrav. nege, ET ter Anita Jelar, dipl. babica, mag. zdrav.-soc. manag., ET.

Usposabljanje je mednarodno priznano, poteka po modulih, ki so predpisani s strani vodilnih strokovnjakov s področja ran, stom, kontinence v svetovnem merilu. To področje pokrivata dve strokovni združenji: WCET (World Council of Enterostomal Therapist) in WOCN (Wound, Ostomy, Continence Nurses Society). Udeleženci bodo pridobili poglobljena znanja s področja obravnave ran, stom in kontinence, kar bo pomembno prispevalo k izboljšanju kakovosti zdravstvene oskrbe na teh področjih.

Slovesna otvoritvena prireditev je potekala 9. septembra 2024 v UKC Ljubljana, kjer je 23 udeležencev svečano nagovoril generalni direktor UKC Ljubljana, doc. dr. Marko Jug, dr. med. V svojem nagovoru jim je zaželel veliko uspeha na poti in predvsem poudaril, kako zelo je pomembno, da si ustvarimo pot, da smo pot in da nam v teh korakih nekdo sledi. Svoj pozdrav je prispeval tudi državni sekretar mag. Denis Kordež, dipl. zn., predstavnik Ministrstva za zdravje. Spodbudno je pospremil udeležence k novemu znanju, poudaril pomen usposabljanja s področja ran, stom in kontinence in namenil nekaj optimističnih misli zazrtih v prihodnost na področju specializacij v zdravstveni negi. V imenu pomočnice generalnega direktorja za zdravstveno nego UKC Ljubljana, mag. Zdenke Mrak, prof. zdr. vzg., je otvoritveni nagovor izvedla mag. Maja Medveščček Smrekar, prof. zdr. vzg., svetovalka GMS za izobraževalno dejavnost. Zbrane je pozdravila v UKC Ljubljana in se pridružila željam za uspešno izobraževanje. Zbrane so nagovorili tudi Monika Ažman, dipl. m. s., predsednica Zbornice zveze, ki je kot predsednica naše krovne organizacije pozdravila dodatna usposabljanja, pripravljenost medicinskih sester za pridobivanje dodanega znanja in se pridružila mag. Kordežu v pozitivnih mislih o prihodnosti glede specializacij v zdravstveni negi. Uvodni del govorov je zaključila Renata Batas, dipl. m. s., ET, predsednica Sekcije medicinskih sester v enterostomalni terapiji, ki je kot ena prvih enterostomalnih terapevtk tlakovala pot vsem nam.

Organizacijski odbor (iz desne proti levi: mag. Maja Medveščček Smrekar, prof. zdrav. vzg.; Irena Špela Cvetežar, dipl. m. s., mag. zdrav. nege; Tadeja Krišelj, dipl. m. s., dipl. org. dela, ET in tudi vodja usposabljanja; Anita Jelar, dipl. babica, mag. zdrav.-soc. manag., ET)

Skupinska slika udeležencev z vabljenimi častnimi govorniki

Z velikim zadovoljstvom ugotavljamo, da so vodje zdravstvene nege v organizacijah po vsej Sloveniji prepoznali visok nivo Funkcionalnega usposabljanja s področja ran, stom in kontinence ter podprli udeležbo svojih zaposlenih. Udeleženci prihajajo iz vseh ravni zdravstvene dejavnosti in iz različnih regij. Letos nas še posebej veselita velika udeležba kandidatov s primarne ravni zdravstvene dejavnosti ter udeležba kandidatov, ki delujejo in živijo izven meja Slovenije.

> *„Zelo je pomembno, da si ustvarimo pot, da smo pot in da nam v teh korakih nekdo sledi.*
>
> Doc. dr. Marko Jug, dr. med., v nagovoru udeležencem ob odprtju

Udeleženkam in udeležencem 9. Funkcionalnega usposabljanja s področja ran, stom in kontinence želimo veliko uspeha, srečno pot in obilo novega zagona za nadaljnje delo. ▪

Foto: Žan Rutar

Komisija za antibiotike UKCL

Kako preprečiti, da z antibiotiki pacientu ne bomo mogli več pomagati

Manj je več

V UKC Ljubljana se je po pandemiji spet precej povečalo predpisovanje antibiotikov. Čeprav antibiotiki rešujejo življenja, imajo številne neželene učinke. Mednje med drugim spadajo bolj pogosto pojavljanje bolnišničnih okužb, okužba z bakterijo Clostridioides difficile zaradi spremembe črevesne flore in razvoj mikrobne odpornosti, ki zmanjšuje možnosti uporabe in učinkovitosti antibiotikov. S tega vidika je izjemnega pomena, da antibiotike predpisujemo skrbno in odgovorno. Tako bomo omogočili boljše zdravljenje bolnikom, zavrli pa bomo tudi razvoj poantibiotičnega obdobja, to je obdobja, ko si pri okužbah z antibiotiki ne bomo mogli več pomagati.

KAKO BOMO TO STORILI?

1. Pred uvedbo antibiotika

- ✓ Smo postavili diagnozo okužbe? Ima bolnik pljučnico, okužbo sečil, okužbo kirurške rane ...?
- ✓ Smo diagnozo okužbe zabeležili v bolnikovo dokumentacijo?
- ✓ Smo odvzeli ustrezne vzorce za mikrobiološke preiskave pred uvedbo antibiotika?
- ✓ Smo predvideli trajanje zdravljenja glede na diagnozo okužbe?

2. Trajanje antibiotičnega zdravljenja

- ✓ Bolnišnično pljučnico zdravimo 7 dni.
- ✓ Zunajbolnišnično pljučnico zdravimo 5 do 7 dni.
- ✓ Okužbo sečil s sistemskimi znaki zdravimo 7 dni, pri moških, če ne uporabljamo fluorokinolonov, 10 do 14 dni.
- ✓ Okužbo spodnjih sečil (cistitis) zdravimo pri ženskah z nitrofurantoinom 5 dni, s fluorokinoloni ali TMP-SMX 3 dni in s fosfomicinom 1 odmerek. Pri moških je treba zdravljenje, če ne uporabljamo fluorokinolonom, podaljšati na 10 do 14 dni.
- ✓ Okužbo kirurške rane brez sistemskih znakov vnetja zdravimo lokalno.
- ✓ Okužbo kirurške rane s sistemskimi znaki okužbe zdravimo 5 do 10 dni.
- ✓ Okužbo žilnih katetrov ob odstranitvi katetra: koagulazno negativni stafilokok 7 dni, ostali povzročitelji 7 do 14 dni.
- ✓ Okužbo v trebušni votlini, ki je bila kirurško sanirana, zdravimo 4 do 7 dni (flegmonozni appendicitis > 24 ur!).
- ✓ Antibiotična kirurška profilaksa: en odmerek, odmerki v času operacije, v izjemnih primerih do 24 ur!

Če se stanje ne izboljšuje in želimo antibiotično zdravljenje podaljšati: ali gre za zaplet? So potrebni drenaža empiema, revizija kirurškega posega, nekrektomija rane? Svetujemo tudi posvet z infektologom. V primeru neuspeha konzervativnega zdravljenja je treba presojati potrebo po kirurškem zdravljenju.

3. Ali vaš bolnik prejema antibiotik?

Ob vsaki obravnavi:

- ✓ Veste, zakaj vaš bolnik prejema antibiotik?
- ✓ Ali bi ga lahko z antibiotikom zdravili per os?
- ✓ Koliko časa vaš bolnik prejema antibiotik?
- ✓ Ga še potrebuje?

> *„Antibiotike predpisujmo skrbno in odgovorno ter pri tem upoštevajmo posodobljene smernice trajanja antibiotične terapije.*

Vir: Lee RA, Stripling JT, Spellberg B, Centor RM. Short-course antibiotics for common infections: what do we know and where do we go from here? Clin Microbiol Infect 2023;29:150-9.

DO KONCA MARCA 2025 ŽELIMO PORABO ANTIBIOTIKOV V UKC LJUBLJANA ZMANJŠATI ZA 10 %

V UKC Ljubljana spremljamo uporabo antibiotikov. V okviru kampanje za zmanjšanje uporabe antibiotikov in povečanje zavedanja o pomenu antibiotičnega zdravljenja bomo periodično objavljali podatke, kako nam gre uresničevanje zastavljenega cilja. Ta je, da bi do konca marca 2025 rabo antibiotikov zmanjšali za 10 odstotkov.

Veselimo se, da bo ta cilj dosegel prav vaš oddelek. Delili bomo tudi izkušnje in dobre prakse klinik.

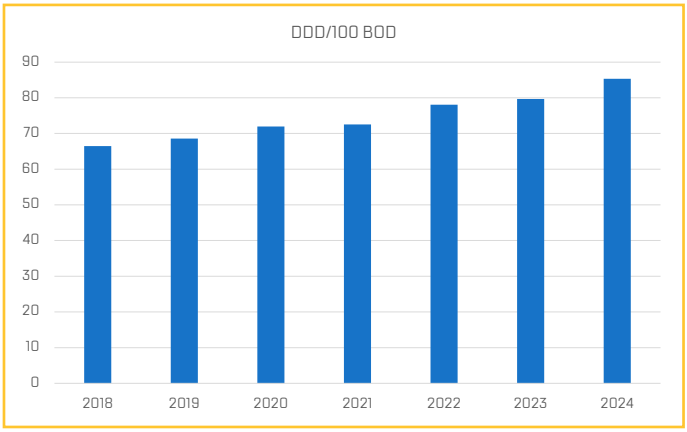

Od leta 2018 do 2024 je poraba protibakterijskih zdravil v UKC Ljubljana narasla od 66,47 DDD (definiranih dnevnih odmerkov)/100 BOD (bolniškooskrbnih dni), kar pomeni, da se je povečala gostota uporabljenih antibiotikov in s tem verjetnost, da se bo pospešil razvoj mikrobne odpornosti.

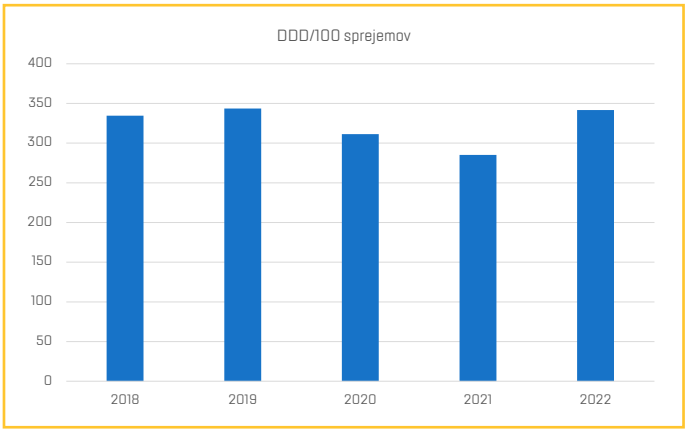

Poraba, izražena v DDD na 100 sprejemov, je v letih 2020 in 2021 nekoliko upadla, leta 2022 pa se je ponovno vrnila na raven iz let pred pandemijo. ▪

Vir za podatke:
NIJZ (https://nijz.si/publikacije/?kategorija=324&tip=letnap&ciljno=all&leto=all#publications), interni podatki UKC Ljubljana

Enota za odnose z javnostmi

Prim. Matjaž Turel, pulmolog v UKC Ljubljana in zdravnik naših olimpijcev v Parizu

V slovenski hiši v olimpijski vasi je delovala ambulanta za vse naše športnike in spremljevalno osebje, ki so jo poleg internista Turela zaokrožali še ortoped dr. Robi Kelc, dr. med., sicer zaposlen v UKC Maribor, in fizioterapevti. Olimpijcem so nudili tudi psihološko podporo in jih spremljali na dopinške teste. Olimpijska vas je imela tudi svojo polikliniko in lekarno; nekaj zdravil in pripomočkov so imeli s seboj, če bi se pojavilo kaj posebnega. Vse v vasi je bilo dobro organizirano, obstajala je tudi možnosti izvedbe dodatnih preiskav na licu mesta. Za potrebe bolnišničnega zdravljenja pa so bile za to akreditirane bolnišnice na območju Pariza. K sreči večjih težav pri naših olimpijcih v francoski prestolnici ni bilo; rešili so nekaj manjših poškodb, pri katerih je večinoma zadoščala že fizioterapija, pojavile so se tudi kakšne respiratorne okužbe in prebavne motnje, je še povedal sogovornik, več podrobnosti pa ne sme razkriti. ▪

Andreja Comino, Enota za odnose z javnostmi

Dosežek dr. Mateja Perovnika, dr. med., so nagradili v ZDA

Dragocena nova odkritja za bolnike z Alzheimerjevo boleznijo

Specializant nevrologije dr. Matej Perovnik, dr. med., je na nedavnem svetovnem kongresu o Alzheimerjevi bolezni v Filadelfiji v ZDA prejel posebno nagrado za predstavitev svojega raziskovalnega dela. Njegov poster je bil izbran za najboljši postdoktorski poster s področja raziskav o demenci z Lewijevimi telesci.

Med 28. julijem in 1. avgustom je v Filadelfiji v ZDA potekala mednarodna konferenca z več kot 14.000 udeleženci na temo Alzheimerjeve bolezni in drugih demenc – angl. *Alzheimer's Association International Conference*, AAIC'24. Na konferenci je dr. Perovnik predstavljal multicentrično študijo na temo značilnega presnovnega možganskega vzorca demence z Lewyjevimi telesci in za svoje delo prejel nagrado za najboljši poster v podoktorski kategoriji med raziskavami, posvečenimi demenci z Lewyjevimi telesci.

Demenca z Lewyjevimi telesci je sicer druga najpogostejša nevrodegenerativna demenca, ki pa se ji posveča precej manj pozornosti kot demenci zaradi Alzheimerjevi demenci, zaradi česar je nujno potreben razvoj natančnih bioloških označevalcev bolezni. Brez uporabe slednjih namreč bolniki pogosto dobijo napačno diagnozo ali pa je ta postavljena pozno v poteku bolezni.

Dr. Perovnik je v raziskavi analiziral skoraj 800 slik presnovne aktivnosti možganov, t. i. FDG PET/CT slik, od tega 259 bolnikov z demenco z Lewyjevimi telesci, 213 bolnikov z demenco zaradi Alzheimerjeve bolezni in 301 zdravih preiskovancev iz več centrov po svetu. Tovrstno mednarodno povezovanje postavlja na svetovni nevroznanstveni raziskovalni zemljevid tudi Slovenijo. V študiji so s sodelavci prikazali, da lahko na podlagi avtomatiziranega izračuna prisotnosti presnovnih značilnosti demence z Lewyjevimi telesci natančno razlikujemo med bolniki z različnimi demencami ter bolniki in zdravimi preiskovanci. Presnovni vzorec, katerega vrednost izračunamo pri posameznem bolniku, bi lahko v prihodnosti uporabljali kot biološki označevalec pri demenci z Lewyjevimi telesci in s tem izboljšali natančnost diagnoze. Gre za pomemben preboj na področju slikovnih bioloških označevalcev te bolezni. Rezultati so pomembni tudi zaradi velikega vključenega števila bolnikov iz različnih centrov, saj so v taki zasnovi študije pokazali robustnost tega biološkega označevalca.

Po zaključku konference je dr. Perovnik avgusta začel s 5-mesečnim podoktorskim izobraževanjem v New Yorku na Feinsteinovih inštitutih za medicinsko raziskovanje na Northwell Health kot Fulbrightov štipendist. ▪

Foto: osebni arhiv

Za Kolegij fizioterapevtov in delovnih terapevtov UKCL zapisala Petra Dovč, dipl. fiziot., univ. dipl. org.

8. september – svetovni dan fizioterapije

Kronično bolečino lahko preprečimo

Svetovni dan fizioterapije, ki ga vsako leto obeležujemo 8. septembra, je priložnost za povečanje zavedanja o pomenu fizioterapije in njenem prispevku k zdravju in dobremu počutju ljudi po vsem svetu. Letos je bila tema dneva posvečena bolečini v spodnjem delu hrbta – težavi, s katero se srečuje veliko ljudi ne glede na starost ali življenjski slog.

Bolečina v spodnjem delu hrbta je eden najpogostejših vzrokov za obisk zdravnika in je vodilni vzrok invalidnosti po vsem svetu. Pogosto nastane zaradi napačnih gibalnih vzorcev, dolgotrajnega sedenja, nepravilne drže ali čezmernih obremenitev, ki lahko povzročijo poškodbe mišic, ligamentov in hrbtenice. Poleg tega na pojav bolečine vplivajo tudi dejavniki, kot so stres, pomanjkanje telesne aktivnosti in nepravilna ergonomija v delovnem okolju.

Fizioterapija igra ključno vlogo pri preprečevanju, prepoznavanju in zdravljenju bolečin v spodnjem delu hrbta. S pomočjo strokovno vodenih vaj, manualnih tehnik in edukacije lahko fizioterapevti pomagajo bolnikom ne le zmanjšati bolečino, temveč tudi okrepiti mišice, izboljšati gibljivost ter preprečiti ponovne poškodbe. Individualno prilagojen pristop je ključnega pomena, saj vsak pacient potrebuje specifične rešitve glede na svoje stanje in vzrok težav.

Ob svetovnem dnevu fizioterapije je pomembno ozaveščati javnost o tem, kako lahko preproste spremembe življenjskega sloga, kot so redna telesna aktivnost, pravilna drža in skrb za ustrezno ergonomijo, bistveno pripomorejo k zdravju hrbtenice in zmanjšanju tveganja za razvoj kroničnih bolečin. Fizioterapevti smo tu, da svetujemo, zdravimo in podpiramo, da bi vsak posameznik lahko živel brez bolečin in v polnem obsegu svojih zmožnosti.

Naj bo letošnji svetovni dan fizioterapije priložnost, da se spomnimo na pomen zdravega hrbta in na vlogo fizioterapije pri ohranjanju zdravja. ▪

Link do plakatov:

Zoran Perić

Športno društvo UKC

Aktivni in dobrodelni

V UKC Ljubljana smo ponosni na naše Športno društvo, ki je bilo ustanovljeno leta 2013 zaradi lažje organizacije in izvedbe mednarodnih nogometnih iger, na katerih nogometna ekipa UKC Ljubljana nastopa več kot uspešno že od leta 2008. Vsako leto je turnir potekal v drugi državi in leta 2013 je bila na vrsti Ljubljana, zato smo člani nogometne ekipe ustanovili ŠD UKCL ter tega leta tudi uspešno izpeljali mednarodni nogometni turnir.

Po turnirju smo načrtovali društvo zapreti, vendar se je nekaj zaposlenih spraševalo, če bi vseeno v naslednjem letu poskusili organizirati podoben turnir tudi v Ljubljani. Vabljeni bi bili vsi zaposleni v intervencijskih službah – reševalci, gasilci in policisti. Na splošno imamo kar nekaj izobraževanj in tudi tekmovanj, ampak vedno iz medicinskih strokovnih vsebin in nič tako sproščenega ... Zamislili smo si nekakšno celodnevno druženje ob igranju nogometa. Ker je bil odziv prvo leto več kot zadovoljiv, smo se odločili projekt ohraniti in ga organizirati vsako leto. Tako je dobrodelni turnir v več kot desetih letih prerasel v več kot le turnir delavcev, zaposlenih v intervencijskih službah. Postal je dogodek, ki krepi medsebojne odnose v korist boljšega sodelovanja v primerih skupnih posredovanj ob nesrečah in drugih intervencijah, na katerih se dnevno srečujemo. Za nogomet smo se odločili iz preprostega razloga – kot vemo, je nogomet najbolj pomembna postranska stvar na svetu. In ker v intervencijskih službah devetdeset odstotkov kolektiva sestavljajo moški, je bila odločitev za nogomet nekako samoumevna.

> *„Dobrodelni turnir je v več kot desetih letih prerasel v več kot le turnir delavcev, zaposlenih v intervencijskih službah. Postal je dogodek, ki krepi medsebojne odnose v korist boljšega sodelovanja v primerih skupnih posredovanj ob nesrečah in drugih intervencijah, na katerih se dnevno srečujemo.*

SKUPAJ ZA DOBER NAMEN

Že na začetku smo se s sodelavci soglasno odločili, da bo naš turnir imel dobrodelno noto in da bomo z zbranimi sredstvi pomagali nekomu, ki se je znašel v hudi življenjski stiski in bi mu jo, tudi z našo pomočjo, vsaj malo olajšali. Do letošnjega turnirja smo sodelovali z ZPM – Moste in smo zbrana sredstva donirali v projekt »Volja vselej najde pot«. Letos pa smo dobili novo idejo in smo se za sodelovanje dogovorili s Truhomo/Anina zvezdica, pri čemer so nam na njihovi spletni strani odprli projekt, kjer bo lahko vsak daroval poljubni znesek. Vse donacije bodo sledljive in sto odstotno transparentne, tako da bodo vsi posamezniki lahko sprejeli donirani znesek, do njegove namenske porabe.

Letos organiziramo že deveti dobrodelni turnir po vrsti in upamo, da bo naslednje leto jubilejna, deseta izvedba. Ob tej priložnosti bi se iskreno zahvalil vodstvu UKC Ljubljana in tudi vodstvu Reševalne postaje Ljubljana za vsakoletno podporo in pomoč pri izvedbi dobrodelnega turnirja. Zavala gre vsekakor tudi našim stalnim sponzorjem, brez katerih bi bilo vse skupaj težje izvedljivo. ▪

Enota za odnose z javnostmi

Junaki na Pediatrični kliniki del nogometne evforije

Medtem ko so v Nemčiji potekali napeti obračuni naših nogometnih junakov, se je na Pediatrični kliniki UKCL v sodelovanju z Nogometno zvezo Slovenije odvijal dogodek za male junake, ki so dni preživljali v bolnišnici. S pomočjo posebnega vodenega robota podjetja Awabot, namenjenega povezavi na daljavo, smo se sprehodili po prizorišču, kjer je nato igrala slovenska izbrana vrsta, jo pričakali pred stadionom, si ogledali avtobus naših fantov, šli z njimi vse do garderobe, nato pa na igralno zelenico. Robota iz bolniške sobe je med tekmo naših fantov s srbsko reprezentanco v Münchnu spretno upravljal 12-letni Dario, ki so ga nogometaši prisrčno pozdravili, še posebej pa je – poleg svojega najljubšega igralca Benjamina Šeška – stiskal pesti za prekmurskega rojaka iz sosednje vasi Erika Janžo. Med tekmo s Portugalci v Frankfurtu sta krmilo prevzela najstnika Lukas in Nik, ki ju je še posebej razveselilo virtualno srečanje z vratarjem in kapetanom Janom Oblakom. ▪

Veselja in radosti poln mačji obisk na Pediatrični kliniki

Otrokom zelo ljuba in prikupna Muca Copatarica je s svojim mačjim obiskom sredi julija presenetila otroke na Pediatrični kliniki. Spremljala sta jo kar dva prepoznavna pisca knjižnih uspešnic: mladi zdravnik infektolog David Zupančič, sicer zaposlen na Infekcijski kliniki v UKC Ljubljana, in duhovnik Martin Golob. Otroci so se zelo razveselili obiska in z velikim zanimanjem prisluhnili Davidu in Martinu, ki sta jim prebrala pravljico. Muca Copatarica pa se je po mačje usedla med otroke in skupaj z njimi prisluhnila svoji zgodbi, ki jo je napisala Ela Peroci in ilustrirala Ančka Gošnik Godec ter je izšla pri Mladinski knjigi. Goste sta pozdravila strokovni direktor klinike doc. dr. Marko Pokorn in poslovni direktor Teodor Žepič, ki sta bila prav tako vesela obiska Davida, Martina in Muce Copatarice. ▪

Bolnica dr. Petra Držaja: Pozor, snemamo!

V prostorih Bolnice dr. Petra Držaja UKCL v ljubljanski Zgornji Šiški smo gostili ekipo, ki je tam posnela nekaj prizorov za mladinski film Elvis Škorc – genialni štor. Scenarij je po svojem istoimenskem romanu napisala Janja Vidmar, režiserska taktirka pa je v rokah Borisa Jurjaševiča. Naslovnega junaka upodablja 14-letni Maks Peštaj Zevnik, igralsko zasedbo pa zaokrožajo dobro znani obrazi, med njimi Marko Mandić, Iva Krajnc Bagola, Zvezdana Mlakar … »Elvis Škorc – genialni štor je mladinski film o prijateljstvu, odnosih s starši in o prvi ljubezni. Mladi se bodo v filmu z lahkoto prepoznali, starejši pa se bodo spomnili, kako so se nekoč v mladosti sami spopadali z Elvisovimi težavami,« je povedal Jurjaševič. ▪

Otroci na Pediatrični kliniki dobili klavir

Avla Pediatrične klinike je od tega poletja bogatejša za klavir, donacijo srčne gospe Maje Benko. Otroci, ki se zdravijo na Pediatrični kliniki ter pogrešajo glasbo in svoj klavir, si tako lahko urice krajšajo z glasbo. Glasba sprošča in razveseljuje, zato smo te donacije izjemno veseli. Odlično ohranjen in strokovno renoviran klavir je bil v lasti družine Paulič, ki se je v drugi polovici tridesetih let prejšnjega stoletja preselila iz Maribora v center Ljubljane v staro meščansko stanovanje. Stanovanje je bilo dovolj veliko za namestitev klavirja in glasbeno izobrazbo obeh hčera družine Paulič. Zdaj je na veliko veselje naših malih pacientov in vodstva klinike svoje novo mesto in namen našel na Pediatrični kliniki. ▪

Ogenjca, večen spomin na brezmejno požrtvovalnost

Po dolgih letih smo obudili sodelovanje z organizatorji spominske slovesnosti pri bolnici Ogenjca v Loškem Potoku. Na dogodku, posvečenem spominu na tragično uničenje bolnice v okviru Roške ofenzive leta 1942 in brezmejno požrtvovalnost zdravstvenega osebja v nepredstavljivo težkih razmerah, je nastopil tudi pevski zbor Vox Medicorum pod taktirko Milivoja Š. Šurbeka. Vokalna skupina, ki je dejavni sestavni del Kulturno-umetniškega društva Kliničnega centra in Medicinske fakultete dr. Lojz Kraigher, redno nastopa na koncertih v domovini in onkraj njenih meja. ▪

Kmalu dializa tudi v Kočevju

Bliža se začetek delovanja dializnega centra v Kočevju, ki bo številnim bolnikom z odpovedjo ledvic omogočil ustrezno zdravljenje blizu doma. S tem jim bo zagotovljeno bistveno izboljšanje kakovosti življenja in prihranjene jim bodo dolge vožnje na izčrpavajoče dializno zdravljenje večkrat na teden. ▪

Štirinožna pacientka na heliportu UKC Ljubljana

Konec julija je pod Jezerskim stogom nad Bohinjem kača v jezik ugriznila psičko Emmo. Po kratkem posvetu so se reševalci za pomoč pri transportu obrnili na Gorsko reševalno zvezo Slovenije in dežurno ekipo Helikoptrske nujne medicinske pomoči na Brniku. Posadka je s helikopterjem lastnico in psičko uspešno prepeljala do heliporta UKC Ljubljana, nato pa z reševalnim vozilom naprej na Kliniko za male živali Veterinarske fakultete Univerze v Ljubljani. Že med transportom je veterinar poskrbel za nujno medicinsko pomoč in začetek zdravljenja, na Kliniki pa je psička med drugim prejela tudi kačji protistrup in kmalu v celoti okrevala. ▪

Interaktivno spoznavanje še neozdravljive oblike krvnega raka v UKC L jubljana

V UKC Ljubljana smo predstavili priložnost interaktivnega spoznavanja danes še neozdravljive oblike krvnega raka – diseminirani plazmocitom. Gre za izkušnjo informiranja, ki jo obiskovalcu podajo trije interaktivni prikazovalniki, postavljeni v glavni avli. Ti so del ozaveščevalne kampanje Slovenskega združenja bolnikov z limfomom in levkemijo, L&L, in Društva bolnikov s krvnimi boleznimi Slovenije in bodo pri nas gostovali do konca septembra, nato pa pot nadaljujejo z gostovanji tudi v drugih bolnišnicah po Sloveniji, kjer se zdravijo bolniki s krvnimi raki. V okviru izjave za javnost so o pomembnosti osveščanja in preventivnega ravnanja za hitro diagnosticiranje in uspešnejše zdravljenje spregovorili Kristina Modic, izvršna direktorica Slovenskega združenja bolnikov z limfomom in levkemijo, L&L, prof. dr. Matjaž Sever, dr. med., Klinični oddelek za hematologijo Interne klinike UKC Ljubljana in Jožica Filipčič, predsednica Društva bolnikov s krvnimi boleznimi Slovenije. ▪

Izjemni uspehi robotske kirurgije v UKC Ljubljana, še višje le z novim robotom

»Leta 2018 je bil to le visoko zastavljen cilj. .. zdaj je resničnost,« je ob 1.000 opravljenih robotskih uroloških posegih v UKC Ljubljana zapisal urolog Simon Hawlina. Ob tem pomembnem mejniku se je zahvalil kolegom kirurgom Juretu Bizjaku, Andražu Kondži, Tomažu Smrkolju, Janu Grosku in vsem ostalim sodelavcem, urološki ekipi ter operacijskim medicinskim sestram. Kirurgi so v naši ustanovi skupno opravili že več kot 1.500 robotskih operacij, predvsem na področjih urologije (1.001) in abdominalne kirurgije (530): na ta način opravljajo posege na vseh organskih sistemih v trebušni votlini in retroperitonealno. Z enim robotskim sistemom, ki ga v UKC Ljubljana uporabljamo od leta 2018, opravimo dvakrat več posegov letno, kot jih v povprečju opravijo na takih sistemih v tujini. S tem obsegom operacij je robot že več kot 100-odstotno (pravzaprav kar 200-odstotno) izkoriščen in je povečanje števila operacij mogoče izključno z novim robotom. Imamo znanje in vse potrebne kadrovske kapacitete, da število robotsko asistiranih posegov vsaj podvojimo. Potrebujemo pa povečanje programa, opozarjajo naši strokovnjaki.▪

»Za Ajdo in vse male srčke« – najsodobnejši EKG za otroke s boleznimi srca

V Službi za kardiologijo Pediatrične klinike UKCL smo od društva S srcem za SRČKE – vodi ga Maja Mesić Štrubelj – v uporabo prevzeli najsodobnejši EKG aparat, za katerega sta se pri zbiranju sredstev, ki so jih zbrali v rekordnem času, le v mesecu in pol, zavzela starša male Ajde – deklice, ki je spomladi izgubila boj z boleznijo. Tako sta se želela Domen Česnik in Tamara Žnidar Česnik vsem zaposlenim v omenjeni službi in na oddelku za intenzivno terapijo otrok zahvaliti za dve leti, ko se je njuna hči, ki je na svet prišla s prirojeno srčno napako, zdravila pri njih. Vodja Službe za kardiologijo Gorazd Mlakar se je zahvalil za aparat, ki so ga na oddelku resnično potrebovali. Strokovni direktor Pediatrične klinike Marko Pokorn pa je povedal, da bo naprava omogočala še boljšo obravnavo malih bolnikov, in dodal: »Za aparat bomo res dobro skrbeli, saj je najboljše, kar ste nam ta hip lahko podarili.« ▪

Center za izobraževanje

Neformalna usposabljanja za zaposlene

Priložnost za osebnostno rast in razvoj

V UKC Ljubljana verjamemo, da sta strokovni in osebni razvoj zaposlenih pomembna temelja za uspešno delo ter zadovoljstvo na delovnem mestu. Od letošnje jeseni dalje se boste naši zaposleni lahko udeleževali najrazličnejših brezplačnih usposabljanj, ki bodo potekala v živo in na spletu.

PESTER NABOR PROGRAMOV USPOSABLJANJ

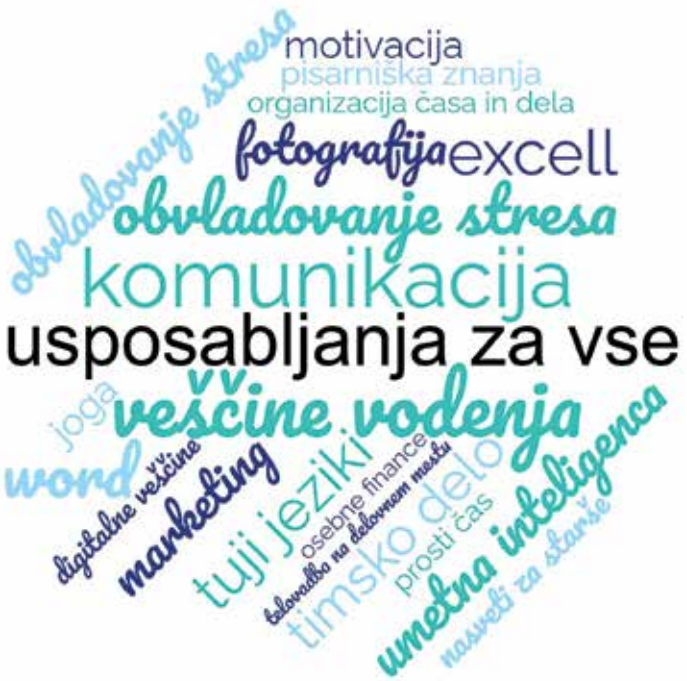

Zaposleni boste lahko izbirali med različnimi vsebinami usposabljanj, ki vam bodo v pomoč pri samem delu in v prostem času: digitalne veščine, pisarniška znanja, jeziki in javno nastopanje, osebnostna rast, komunikacija, odnosi, motivacija, obvladovanje stresa, zdravje, prosti čas, vzgoja itd.

IZOBRAŽEVALNA infoTOČKA

Poiščite pravo usposabljanje zase

Podrobnejšo ponudbo aktualnih usposabljanj si lahko ogledate na Izobraževalni Infotočki Centra za izobraževanje (Intranet UKCL).

IZOBRAŽEVALNA PLATFORMA MOJEZNANJE.SI

Zaposleni, ki imate omejen dostop do Intraneta, lahko do nekaterih usposabljanj neposredno dostopate tudi preko izobraževalne platforme Mojeznanje.si.

Platforma ponuja bogato paleto aktualnih vsebin, ki naslavljajo različne izzive iz poklicnega in zasebnega življenja, kot so: digitalne veščine, jeziki in javno nastopanje, osebnostna rast, odnosi, motivacija, obvladovanje stresa, zdravje, prosti čas, vzgoja itd.

Spletna izobraževanja potekajo v živo, možen pa je tudi ogled z zamikom. Registracija je možna s službenim elektronskim naslovom na platformi, kjer so dostopna tudi navodila za prijavo.

Dostop do platforme: www.mojeznanje.si

Anketa o izobraževalnih interesih zaposlenih

Da bi ponudbo usposabljanj v prihodnosti čim bolj približali različnim ciljnim skupinam, vas vabimo k sodelovanju v kratki anonimni spletni Anketi o izobraževalnih interesih zaposlenih v UKC Ljubljana.

Povezava do ankete:

Za dodatna vprašanja smo na voljo preko izobrazevanje@kclj.si.

Andreja Comino, Enota za odnose z javnostmi

Roman Vahčič, 36 let predan UKC Ljubljana, teku in kolesu

V delu in športu črpam moč za življenje

Ljubljančan Roman Vahčič že 36 let skrbi za nemoteno delovanje telekomunikacij v UKC Ljubljana. V največji slovenski bolnišnici je pred dobrimi tremi desetletji spoznal tudi svojo ženo Mojco, v katero je še vedno tako zaljubljen kot prvi dan. Skupaj sta šla skozi preizkušnje. Najhujša je bila težka bolezen njune edinke, ki sta ji z veliko ljubezni in podpore pomagala doštudirati. Roman ustvarjalno premaguje težke trenutke – »pokuri« jih s tekom in kolesarjenjem. V zadnjem času pa si do notranjega miru pomaga tudi z meditacijo in jogo.

Digitalizacija je zelo spremenila moje delo,« pove Roman, ki je v največjo slovensko bolnišnico prišel še čisto zelen, a željan dela, nabiranja znanja in izkušenj. Z leti se je izmojstril v vrhunskega strokovnjaka, vedno pripravljenega priskočiti na pomoč. V službi je pred dobrimi tremi desetletji spoznal tudi svojo Mojco. Delala je v laboratoriju na Polikliniki in še zdaj ostaja njegova muza in največja ljubezen.

OD VELIKE SREČE DO ŠE VEČJIH SKRBI

»Zadelo me je kot strela z jasnega! Bila je (in je še vedno) najlepša in najbolj srčna ženska, kar sem jih videl. Nisem mogel verjeti, da se je sploh lahko zaljubila vame,« iskreno pove. Poročila sta se, si ustvarila dom, pred tridesetimi leti pa se jima je rodila največja sreča – hčerka Julija. Žal so se ji pri enem letu in pol začele težave – spinalna mišična atrofija. Njena diagnoza je bila hud udarec za vse.

TEK JE RES LEK

»Vse se je spremenilo, odnos do žene, pogleda na svet, sprašuješ se, zakaj se je to zgodilo, kako boš reševal in pomagal otroku. Očitno je tisti tam zgoraj že vedel, zakaj. Morda zato, ker si najboljši in boš nekako znal rešiti,« iskreno pove Roman. Hčerki so pomagali zdravniki in starša, sam pa je veliko svojih stisk rešil ravno s tekom, nad katerim ga je že v osnovni šoli navdušil učitelj telovadbe. Dal mu je veliko motivacije in spodbude. Roman takrat ni šel nikoli na tekme, četudi je želel. S treningi je nadaljeval tudi v srednji šoli – bil je zelo tekmovalen in je želel biti vedno prvi v Cooperjevih tekih, zelo trmast in zagrizen. Po koncu srednje šole se je zaljubil in pustil šport. Tako je v vojsko prišel brez kondicije in prestajal peklenske muke, ko so morali teči zjutraj ob peti uri in petnajst minut. »Imel sem tak »musklfiber«, da par mesecev ni šel iz mojega telesa. Nato pa sem se spravil v red, se poročil, si uredil stanovanje, prišla je Julija in težave, pa je bilo konec s športom. Bil sem povsem izžet, toliko dela sem imel s samim seboj, kako bom rešil probleme. Ko smo se ustalili, sem se čisto zapustil. A sem se spravil k sebi in začel teči, nabirati kondicijo in si »pucati« glavo. Najhuje je bilo, ko sta mi v enem mesecu umrla oče in tašča. Jaz pa sem samo tekel in tekel. Z veseljem sem šel tudi na tekme. V neskončnih kilometrih teka sem med gibanjem tudi reševal probleme v glavi. Predeloval sem veliko žalosti. Vsak pretečeni kilometer je prinesel malo olajšanja in bil dober ventil za sproščanje. In tako so se nabirali kilometri. Žal sem se leta 2019 poškodoval in moral odstopiti na maratonu,« pove Roman, ki je pretekel štiri maratone in kopico polmaratonov. Vendar ni dolgo zdržal pri miru. Bal se je, da bo izgubil kondicijo, želel si je na ultra traile in si je obljubil, da bo storil vse, da se spet spravi v pogon.

Služba v UKC mu je dala tudi zasebno srečo – ženo Mojco.

> *Od nekdaj uživam v svojem delu. Kot vzdrževalec komunikacij počnem veliko stvari – skrbim za multimedije, prenose operacij, sestavljanje filmčkov, vzdrževalna dela, signalne naprave, antensko napravo, signale v UKC Ljubljana ...*

HOLISTIČEN TEK? ZAKAJ PA NE!

»Tako peklensko je bolelo, da se nisem mogel niti obrniti v postelji. Začele so me pestiti še skrbi, da bom izgubil kondicijo, da ne bom mogel na ultra maratone, ki sem si jih zadal in si jih tako želel. Ko je žena videla, kako nesrečen sem, mi je predlagala, da če ne morem teči, naj začnem kolesariti. Rečeno – storjeno! Začel sem usvajati kolesarske veščine. Vpisal sem se v klub in začel na kolesu uživati z drugimi kolesarji. Tek je sicer še vedno prvinski šport, ki je drugačen od kolesarjenja, mi je pa tudi kolesarjenje v veselje. Naredili smo nekaj luštnih tur in še več me jih čaka,« je zadovoljen Roman, ki si je tudi spet obul tekaške čevlje. Sosed mu je pokazal drugačen način teka – »holističnega« – za užitek, v naravi, brez preganjanja ure. Znal ga je lepo umiriti, ga naučil med tekom občudovati naravo, poslušati ptice, prav nič »bezljati«. In tako se je mimogrede navdušil nad trail tekom. Neskončne potke po bližnji Rašici so zdaj vsakodnevna nuja, brez ure, samo za »gušt« in praznjenje glave.

»Ne verjamem, da se bom še kdaj udeležil maratona. Raje bom tekal v naravi, za dušo,« razloži Roman, ki je na nagovor soseda poskusil še eno novost – jogo. Prvič je šel na vadbo joge z enako energijo kot na tek. Hitro je postal zelo nervozen, ko se je bilo treba umiriti, dihati. »Zdelo se mi je zelo neobičajno in nekaj, kar ni zame. Nato pa sem bil po vsaki vadbi bolj izžet kot po najbolj napornem tekaškem treningu. Prej sem izčrpaval svoje telo, zdaj pa ga poslušam in podpiram. Hvaležno mi je za vse, kar dobrega storim zanj. Ne boste verjeli, navdušil sem se celo nad masažami in si samo govorim, zakaj nisem tega poskusil že prej. Poškodbe so se pozdravile, s holističnim pristopom do športa pa se ne samo dobro počutim, temveč sem tudi v odlični kondiciji,« še navrže Roman, vesel, da je njegova Mojca pred tremi leti pustila službo in se lahko posvetila Juliji, ki ji je uspelo celo diplomirati. Brez pomoči tako skrbnih in srčnih staršev to zagotovo ne bi šlo. ▪

Eva Wolf, osebni arhiv Romana Vahčiča

Andreja Comino, Enota za odnose z javnostmi

Manja Žugman, vodja Bolnišnične šole OŠ Ledina

Vedno je treba imeti v rokavu tudi kakšno šalo

Na prvi dan je bilo v bolnišnični šoli zelo živahno. Učence, učitelje in zdravstveno osebje Oddelka za otroško hematologijo in onkologijo ter Oddelka za otroško, mladostniško in razvojno nevrologijo je obiskala predsednica dr. Nataša Pirc Musar. V vrvežu na oddelkih je veliko let poučevala slovenščino srčna učiteljica, danes pa vodja bolnišnične šole, Manja Žugman.

Kako ste se odločili za poklic učiteljice?

K temu sem se nagibala že v zgodnjem otroštvu, potem je želja zorela in dozorevala, v srednji šoli morda nekoliko potihnila, nato se spet prebudila. Imela sem srečo, da sem imela pri slovenščini vedno učiteljice, ki so me navdušile s svojo osebnostjo in učno snovjo. S poučevanjem sem začela leta 2004, takrat še na stari pediatrični na Vrazovem trgu. Bila sem polna teorije, prakse v bolnišničnih šolskih oddelkih pa nisem imela prav nobene in počutila sem se kot nepopisan list papirja.

Kako je učiti na bolnišnični šoli? V čem se razlikuje od »klasične«?

Poučevati otroke je posebno poslanstvo. Morda je tukaj privilegij prav individualni pristop in delo v manjših skupinah. Z učencem se (morda) hitreje zbližaš, čeprav zna biti to zbliževanje na začetku izziv. Včasih te otrok preizkuša in ugotavlja, kje so meje. Občutek imaš, da si na opazovanju. V bolnišnični šoli je vsak učenec deležen druge učne snovi. Je pa treba glede na čas hospitalizacije in psihofizično pripravljenost otroka ali mladostnika včasih učno snov tudi zelo oklestiti.

Kakšen odnos spletete z učenci?

Povezovanje z učenci je različno. Včasih gre hitro, spet drugič traja, da se povežemo. Nekateri so bolj zaupljivi, drugi manj. Vedno je treba imeti sicer v rokavu tudi kakšno šalo, zanimivost, prigodo, ki otroka razvedri in mu nariše nasmeh na obrazu, saj potem veš, da si jutri dobrodošel. Če pa smeha ni, ker so morda v ozadju skrbi, povezane z boleznijo, pa sta prav tako potrebna razumevanje in seveda čas. S tistimi, ki se dolgo zdravijo, stkemo posebne vezi in se zelo navežemo drug na drugega.

Kako popustljivi ste pri ocenah?

Zase lahko povem, da nisem. Otrok mora poznati temeljna znanja in bistvene vsebine. Učitelj to hitro prepozna. Nekaterih pa določen predmet ne zanima in je treba sprejeti tudi to. Vedno pa moramo biti učitelji zelo pozorni, saj so lahko pri otroku včasih bolezni, motnje, stiske in težave zelo hude, šola pa je lahko vir frustracij. Poskrbljeno je tudi za objektivno ocenjevanje. Denimo, srednješolec lahko pri nas odpiše preizkus znanja, ki nam ga je posredoval njegov profesor iz matične šole, pri pisanju ga nadzoruje učiteljica bolnišnične šole, ki pa ni učiteljica predmetnega področja, iz katerega se preizkus znanja piše. Prisegamo na pristop, kakršen je na maturi.

Kaj vam je najbolj pomembno dati tem otrokom?

Pomembno se je zavedati, da je šola varovalni dejavnik in da mu v času zdravljenja v bolnišnici popestrimo in obogatimo dni ter da ga vsaj za nekaj trenutkov oddaljimo od skrbi, povezanih z boleznijo. Včasih je treba le poslušati, drugič se potrepljati po ramenih, se skupaj nasmejati. Bolnišnični učitelj je najprej tankočutna in srčna oseba, potem pa tudi potrpežljiva. Otroci so zelo iskreni, prav zato jih še posebej spoštujem. Treba jim je dati veliko topline in razumevanja, človečnosti, potem pa je šele na vrsti učna snov.

Kako sodelujete z ostalim osebjem?

Bolnišnična šola spada pod OŠ Ledina, gostujemo pa na Pediatrični kliniki, kjer se dobro počutimo, odlično sodelujemo in smo resnično razumljeni kot del tima. Na tem mestu se želim zahvaliti strokovnemu direktorju dr. Marku Pokornu in vsem zaposlenim v zdravstveni stroki. ▪

Andreja Basle, Enota za odnose z javnostmi

Marjeta Vučko, Centralno skladišče medicinskega materiala

Vsi moramo sodelovati, brez tega ni uspeha

Ves čas ji zvonijo telefoni in na e-naslov letijo nova naročila. Marjeta Vučko je v Centralnem skladišču medicinskega materiala UKC Ljubljana vodja izdaje blaga. Je farmacevtski tehnik in je v UKC Ljubljana prišla iz gospodarstva.

Njena naloga je, da spremlja naročila in organizira delo. »V tem delu zelo uživam. Včasih se zatakne pri dobavi materiala in vskočiš ter urejaš z dobavitelji in komercialo. Vsi stopimo skupaj in poskušamo iskati rešitve, da bi čim prej zagotovili material, ali pa rešujemo reklamacije,« opisuje in doda, da ji prav nikoli ni dolgčas.

Delo v UKC Ljubljana vidi kot poslanstvo. »Poslanstvo vseh v UKC Ljubljana je, da skrbimo za to, da je na koncu pacient zadovoljen. Vsi zaposleni od najvišjih do najnižjih delamo za ta skupni cilj, en z drugim in vsi moramo skupaj držati in sodelovati; brez tega ni uspeha,« je prepričana.

Uživa v delu z ljudmi in rada pomaga. Prizna pa, da je zelo ustrežljiva, včasih celo preveč. A dela in skrbi ne nosi domov. Zna potegniti črto, ko zapre vrata službe. In recept? »Grem v naravo in se tam sprostim. Vsak si mora najti nekaj, da se ta stres, ki se ti nakopiči čez dan, sprosti.«

> *„Od sedmih do enih je res na polno, potem pa se malenkost umiri, da lahko zadihaš in se pripraviš za naslednji dan,*

delovni tempo opiše Marjeta Vučko.

V službi je »akcija« takoj od jutra, zato dan obvezno začne z jutranjo kavo. Da dobave naročil tečejo nemoteno, je vse natančno načrtovano in usklajeno s transportom. »Imamo urnik, po urah, kdaj se izdaja material. Potem prihajajo še stranke, ki kaj nujno rabijo. Tedaj je treba vskočiti in pomagati,« razloži.

Nepredvideni zapleti je ne spravijo s tira: »Moraš biti takšen tip, da to balansiraš. Se zgodi, da kdo kliče, da ga ne bo, ker se zgodijo tudi bolniške. Hitro je potrebno prerazporediti delo v timu. Ali pa iz oddelka kličejo nezadovoljni naročniki. Ampak vskočimo, si pomagamo. Vedno nekako rešimo zagate,« pove energična sogovornica.

In še eno prednost v primerjavi s službami farmacevtskih tehnikov, ki delajo v lekarnah, izpostavi: »Urnik je super, je samo dopoldne od sedmih do treh, prilagodljiv, od pol sedmih do pol štirih in samo od ponedeljka do petka. Delo je razgibano, nikoli ni dolgčas, vedno se nekaj dogaja; to se mi zdi super za vse, ki si želijo novih izkušenj, naj pridejo, mi jih bomo veseli,« farmacevtske tehnike, ki delajo izven UKC Ljubljana, v tim vabi Marjeta Vučko.

> *„Hvala zelo velikokrat slišim. Morda zato, ker sem sama taka, odprta, pozitivna, nasmejana. Nič mi ni težko, tako da se to dobro delo tudi vrne. Kar daješ, tudi dobivaš. Ne samo tukaj med nami v timu, ampak tudi iz oddelkov se znajo zahvaliti. Ali ko greš po hodniku, pa se ti mimoidoči zahvalijo, si zadovoljen še bolj in greš srečen domov.*

Zelo rada dela z mladimi. Prizna, da je na začetku dela z mladimi ogromno: »Imamo res veliko artiklov, ampak se splača vlagati ves ta čas vanje, ker potem jih je večina zelo zagnanih in ko se navadijo, uživajo pri delu. Poskušam jih vpeljati tudi v naš tim, da se povežemo kot celota, kot ekipa.« ▪

Andreja Comino, Enota za odnose z javnostmi

Mevlida Huskić:

Od strežnice do medicinske sestre v mavčarni

»Ko sem daljnega leta 2009 prišla v Slovenijo, se mi še sanjalo ni, da bom dobila službo v UKC Ljubljana. Začela sem kot strežnica in se z leti počasi vzpenjala po karierni lestvici. Največji slovenski bolnišnici sem hvaležna za možnost osebne in profesionalne rasti. Zadnje leto delam kot medicinska sestra v mavčarni, kjer bolnikom nameščam mavce in opornice. Moje delo je lepo in odgovorno. Najbolj pa sem hvaležna, ko jim lahko pomagam,« pove Mevlida.

»V Bosni zaradi vojne nisem mogla na šolanje izven svojega rodnega mesta. Na razpolago sem imela štiri šole. Odličnjakinja, kot sem bila, sem se vpisala na najboljšo – elektrotehniško, četudi ni bila najbolj za punce. Nato je najprej prišel v Slovenijo moj mož, še sošolec iz šole, za njim pa jaz. Potrebovala sem sem resno službo in bila sem vesela, da sem jo dobila v UKC Ljubljana,« pove Mevlida, ki je začela kot strežnica.

> *Bodite pogumni. Izberite pogum in se prijavite. UKC Ljubljana vam omogoča krasen karierni in osebni razvoj.*

»Na začetku me je bilo zelo strah, nisem znala jezika, nikoli bila v bolnišnici, vse mi je bilo novo: velikanska zgradba z ogromno ljudmi. Že prvi dan sem spoznala kopico novih ljudi. Hvaležna sem svojim nadrejenim, da so me prepričali, naj se vpišem na šolanje ob delu, da bom lahko napredovala. Ni bilo enostavno, delala sem v turnusih, dopoldne, popoldne, ponoči, imela še hčerko, pa sem vseeno trmasto rinila dalje in se še učila,« se spominja in dodaja, da gre s podporo vse lažje.

»Na začetku nisem vedela, kako veliko ljudi v UKC Ljubljana se je izobraževalo ob delu. Zato mi je bilo lepo slišati spodbudo sodelavcev, da bom zmogla. Po opravljeni šoli je prišlo prvo napredovanje v službi za spremstvo bolnikov. Šolala sem se dalje in šla kot medicinska sestra v operacijski blok, nato v centralno sterilizacijo ... Zadnje leto pa delam v mavčarni kot zdravstveni tehnik. Ves čas se moram učiti. Veliko stvari me še čaka, upam, da bom enkrat obvladala to delo, da bom preko kataloga znanj pridobila Nacionalno poklicno kvalifikacijo za poklic ortopedski tehnolog/ortopedska tehnologinja. To je poklic, ki ga pridobiš z veliko učenja in uvajanja, veliko ljudi ga sploh ne pozna,« pove Mevlida. Med njene delovne obveznosti spada nameščanje mavcev, imobilizacij in opornic iz plastike, pa tistih za vrat, noge, stopala, plastičnih mavcev ...

»V UKC Ljubljana je veliko poklicev, za katere ne obstaja uradno izobraževanje, temveč se znanje dobesedno prenaša s starejših kolegov na mlajše. Na prejšnjih delovnih mestih v sterilizaciji in operacijskem bloku sem imela krasne mentorje, enako je tudi zdaj. Z veseljem se učim, saj mi je najlepše, ko vidim, da s svojim delom pomagam pacientu. Najlepše mi je, ko se mi zahvalijo. Je pa vedno hecno, da ko začnemo imobilizacijo, je paciente vedno strah.

Mevlida Huskić si je v UKC Ljubljana zgradila uspešno kariero. Delala je na različnih oddelkih, zadnje leto je v mavčarni.

> *Včasih pa se kaj zgodi, še posebej na urgenci, ko gre za kakšnega otroka, takrat si zaskrbljen, razmišljaš o njem.*

Najprej jih je treba potolažiti, da jim bo takoj bolje, ko bodo mirovali in se sprostili. In po imobilizaciji jim res odleže. Vsi zdravstveni delavci se zelo potrudimo,« pove Mevlida, ki se je z leti naučila svoje službe ne nositi domov. ▪

Foto: Žan Rutar

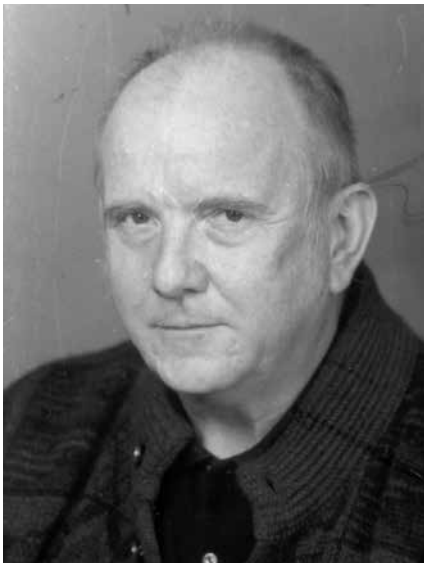

V SPOMIN:
Prim. Miro Kušej, dr. med., nevrokirurg (9. 5. 1930–19. 6. 2024)

V starosti 94 let se je poslovil nevrokirurg prim. Miro Kušej, dr. med. Slovensko nevrokirurgijo je zaznamoval s številnimi novostmi, novo medicinsko tehnologijo in novimi nevrokirurškimi pristopi, ki jih je med prvimi v regiji prenesel v domovino in slovensko nevrokirurgijo postavljal ob bok sodobnim centrom v Evropi.

Po specialističnem izpitu leta 1964 je bil dodeljen na leta 1951 novoustanovljeni Nevrokirurgični oddelek Kirurgične klinike v Ljubljani, ki ga je takrat vodil prof. dr. Milan Žumer. Izobraževal se je v Edinburghu, Freiburgu, Zürichu, Tübingenu, Homburgu, Essnu in Düsseldorfu. Vse svoje poklicno življenje je bil dejaven v UKC Ljubljana.

Najbolj ga je pritegnila hrbtenična nevrokirurgija. Leta 1974 je opravil prvo Clowardovo operacijo zatrditve vratne hrbtenice z lastnim kostnim vsadkom. Prvo stabilizacijo prsne hrbtenice po poškodbi z metodo po Haringtonu je opravil z ortopedinjo prim. Marjano Čučkovo avgusta 1982. Konec leta 1979 je uvedel uporabo Halo sistema za fiksacijo in trakcijo pri zlomih vratne hrbtenice.

Prim. Miro Kušej je v 70. letih prejšnjega stoletja opravil pionirsko delo pri uvajanju stereotaktičnih operacij s termoablacijo določenih delov globokih možganskih jeder pri Parkinsonovi bolezni in esencialnem tremorju, ki je zahtevalo na milimeter natančno uvajanje igle v globoka možganska jedra s pomočjo naglavnega obroča pri zbujenem bolniku.

Oktobra 1991 je izvedel prvo stereotaktično možgansko biopsijo z Riechert-Mundingerjevim okvirjem pri možganskem tumorju. Istega leta je postal prvi slovenski član Evropskega združenja za stereotaktično in funkcionalno nevrokirurgijo. Leta 1994 je bil soorganizator simpozija o ekstrapiramidnih motnjah v Ljubljani. Na začetku 80. let je raziskoval učinek intratumoralne aplikacije interferona alfa pri malignih gliomih.

Junija 1982 je opravil prvo protibolečinsko operacijo DREZ (angl. dorsal root entry zone lesion) v Ljubljani, oktobra 1983 pa vgradil prvič merilnik znotrajlobanjskega tlaka. Bil je izjemno spreten in uspešen kirurg, ki se ni potegoval za nazive in položaje. Bil je povsem predan stroki in pacientom, za kolega je vedno našel dobro besedo, nasvet in čas za strokovno pomoč.

Ko se je leta 1996 upokojil, je nadaljeval z ambulantnim delom izven UKCL še 22 let v zasebnem zdravstvu v MC Barsos. Znan je bil po prijaznosti, enciklopedičnem medicinskem znanju, široki razgledanosti in zelo natančnih večstranskih strukturiranih izvidih, bolj podobnim ekspertizam.

Primarij Kušej je bil ne le velik ljubitelj tehnike, ampak tudi vizionar, ki je hitro uvidel njen dolgoročni pomen v nevrokirurgiji, imel pa je tudi ustrezna poznanstva z zdravniki na zahodu, ki so mu v tistih železnih časih pomagali opremo med prvimi dobaviti v domovino. Kirurško stereotaktično zdravljenje Parkinsonske bolezni in esencielnega tremorja s termoablacijo je po njegovi upokojitvi – posodobljeno z metodo reverzibilne globoke možganske elektrostimulacije – oživelo ponovno šele leta 2008 v Mariboru in 2014 v Ljubljani. Danes smo regionalni center odličnosti na tem področju. Merilniki znotrajlobanjskega tlaka so zadnjih 25 let standard pri intenzivnem zdravljenju zaprtih možganskih poškodb in nadzoru možganske otekline. Clowardovo operacijo zatrditve vratne hrbtenice z lastnim kostnim vsadkom so zamenjali umetni medvretenčni vsadki. Možganske igelne biopsije izvajamo tedensko z računalniško vodeno navigacijo.

S svojim delom in dosežki na strokovnem in znanstvenem področju je slovensko nevrokirurgijo umeščal v mednarodni prostor. Za vedno bo ostal naš navdih in neprecenljiv vzor za naše nevrokirurško poslanstvo.

Prof. dr. Roman Bošnjak, dr. med., svetnik,
v imenu sodelavcev KO za nevrokirurgijo

Andreja Comino, Enota za odnose z javnostmi

Bronja Žakelj, avtorica uspešnice Belo se pere na 90

V bolnišnici sem doživela bližine, ki ostanejo

Pri 14 letih je izgubila mamo, slabo desetletje pozneje se je smrtno ponesrečil njen mlajši brat Rok. Pri 29 letih je odšla še njena ljubljena babica. Izbojevala je dve naporni, kruti bitki z rakom. Svoje življenje je popisala v knjigi Belo se pere na 90, po kateri zdaj nastaja še film, ki so ga snemali tudi v naši bolnišnici.

Kako doživljate, da se po vaši uspešnici Belo se pere na 90 snema film?

Vse skupaj se mi zdi tako surrealistično, da sega izven registra mojih emocij, tako da razen redkih prebliskov, ko si rečem »Vau«, kakšnih posebnih občutkov sploh nimam. Morda je to tudi zato, ker se je enako kot pri romanu med menoj in filmom vzpostavila distanca. Na film gledam kot na projekt, nase pa kot na del ekipe. Že od samega začetka sem tesno vpeta v njegovo ustvarjanje. Z Markom Naberšnikom, ki film režira, sva napisala scenarij, sodelovala pa sem tudi s produkcijskimi sektorji, igralci itd. Je pa res, da je ta distanca začela malo bledeti med snemanjem. Bili so prizori, ki so me pošteno dotolkli. Se kar bojim premiere. Ne vem, kako bom lahko gledala pred seboj spet žive vse svoje … In sebe, spet srečno med njimi, ali pa … spet bolno, priklopljeno na kemoterapijo …

V bolnišnicah ste preživeli zajeten del življenja. Nam lahko zaupate svoje spomine, doživetja?

Denimo: ko sem bila zaradi padca odpornosti pri zdravljenju Hodgkinovega limfoma leta 1989 hospitalizirana, sem dobila sosedo. Jaz sem bila popolnoma na tleh, z vsemi mogočimi vnetji, levkociti na 0,5, vročino 39, ona pa mi je lupila jabolka in z ogromnimi bezgavkami na vratu s strahom čakala na diagnozo. Blazno se je bala raka, najbolj tega, da bo videti, kot sem bila takrat videti jaz. Potem so prišli in ji povedali, da nima raka, ampak AIDS. Ko je odhajala iz sobe, morala je v samico, se je na vratih obrnila in mi rekla: Blagor tebi, Bronja, ker imaš raka, blagor tebi … Velikokrat pomislim na ta trenutek in na to, kako zelo relativne so stvari v naših življenjih.

Se spomnite prvega bivanja v bolnišnici? Kaj vas je najbolj pretreslo, kaj pa potem potolažilo?

Stara sem bila šest let, ko so me peljali v UKC Ljubljana, da bi mi prerezali zaraščen prst na desni nogi. Mene ta prst ni nič motil, mami me je tolažila, da si bom lahko lakirala nohte, ko bom velika, babica Dada pa me je prepričevala, da bo to krasno, ker človek naj bi nekako imel dvajset prstov in ne samo devetnajst. V bolnici sem kar naprej jokala in se skrivala pod rjuho. Jokala sem, ker mi je dr. Zdravič z modrim kulijem potegnil črto tam, kjer bo zarezal v prst, jokala, ker me je bilo strašno strah, da me mami ne bi več našla, ko so me prestavili nekaj sob naprej, ali pa, da je ne bo več pome, ko sta z očetom zamujala z obiska v Žireh. Spoznala sem tudi, da ni vedno vse tako, kot se reče, ko je mami na obisku rekla, da bo počasi šla, šla pa je potem takoj.

> *Bronja Žakelj je po bolnišnicah preživela veliko časa.*

Vas kakšen vonj posebej spomni na bolnišnico?

Najhujši je bil vonj mojega telesa po kemoterapiji, po antraciklinih, po Adrii. To je bil kemičen, kovinski vonj, ki je nekaj dni tolkel iz vseh mojih por. Rezek, kisel, toksičen. V bolnici je tudi vonj, ki mi je všeč. Ko stopiš v UKC Ljubljana, avla diši po kruhu in mleku, po gresu, rižu, mogoče medu. Vsakič se ga veselim in vsakič ga čakam, ko stopim skozi tista steklena vrata.

Kakšne so bile bolnišnice vaše mladosti? Kaj se je zdaj spremenilo? Kaj je drugače, boljše, slabše?

Nekatere so take, kot bi se v njih ustavil čas. Če se spomnim samo gastroenterologinje na Japljevi ali pa Onko stavbe C. Ali pa recimo Bolnišnice Petra Držaja – v teh prostorih smo lahko brez večjih prilagoditev poustvarili filmske prizore mojega onkološkega zdravljenja s konca osemdesetih. Mene vsa ta dotrajanost nikoli ni zares motila. Bolj kot to, kakšna je soba, mi je bilo pomembno, kdo je ob meni. Kdo me zdravi, kakšne so sestre, strežnice, vratarji. To je tisto, kar je štelo. In tudi v stavbi A je bilo vse v redu, ker mi je UZ trebuha delal dr. Franc Guna, limfografijo pa prim. dr. Jurij Us. Vratar v stavbi B je vsako sredo, ko me je čakala kemoterapija, zame držal pesti, Metka Zajc, dipl. med. sestra, ki mi je kemoterapije pripravljala in dajala, pa je ob moji postelji počakala dlje, kot bi bilo treba.

Ste se privadili bivanju v bolnišnici ali vas vsakokrat, ko prestopite vrata, stisne v želodcu?

Z bolnicami nimam težav, vsaj večinoma ne, me je pa presenetilo, kako zelo me je stisnilo nazadnje pred operacijo papile Vateri. Sploh ne vem, zakaj, saj je biopsija kazala, da je tumor benigen, operacija naj ne bi bila tako obsežna, vedela sem, da je prof. dr. Blaž Trotovšek vrhunski. A večer pred operacijo so bile moje noge mehke, usta suha, zjutraj sem komaj krotila šklepetanje zob in če me ne bi bilo sram, bi zajokala naglas. Potem pa je mrzli rez tumorja pokazal, da vendarle gre za adenokarcinom, potreben je bil Whipple. Tokrat me je bilo prvič v življenju pred operacijo zelo strah in tudi po operaciji je bilo zelo hudo – morda so bili to celo moji najtežji dnevi, ki sem jih preživela v bolnišnici.

Kaj vam pomaga, da to presežete?

Najboljši način za preseganje strahu je, da ga priznaš sebi in potem še komu poleg sebe. In če imaš srečo in če ta ob tebi tvoj strah razume, ga sprejme, se strah razdeli in kmalu ga skoraj več ni. Najhuje, kar se lahko zgodi, je, ko ti ljudje pravice do strahu ne dajo, takrat z njim ostaneš sam in takrat je hudo. Sprejetje je pomembno. Tudi težkih diagnoz. Meni je zelo pomagalo, da sem svoje bolezni hitro sprejela, se z njimi sprijaznila, jih udomačila in vzela za svoje. In ko je nekaj tvoje, se tega manj bojiš kot tistega, kar ti je tuje. Tu ne gre za predajo, gre za preprosto sprejetje dejstva, na katerega v nekem trenutku nimaš vpliva. To mi je vsakokrat prineslo mir in odneslo velik del nemira in tesnobe.

> *Po njeni knjigi Belo se pere na devetdeset snemajo film, ki ga režira Marko Naberšnik.*

Česa ste se v bolnišnici najbolj veselili?

Hrane (smeh). Masla, recimo, ki je že malo stopljeno in se potem tako lepo namaže na kruh.

Kako ste doživljali medicinske sestre?

Ko sem bila majhna bolj slabo. Zdelo se mi je, da se mi kar naprej smejijo – moji preveliki pižami, prevelikemu prstu, prevelikemu popku, ki so mi ga zašili tako, da je štrlel iz trebuha malo ven ... Zdaj pa ... če se spomnim samo trenutkov po operaciji papile – ne bom pozabila starejše sestre, ki so jo poklicali sredi noči na intenzivno abdominalne, kjer mi niso mogli vstaviti sonde v želodec. Jokala sem in bila čisto iz sebe od bolečin, bruhanja, strahu, ona pa me je pobožala po roki in malo po laseh, mi rekla, da ve, da boli, ampak da tudi ve, da bo šlo. In res je šlo. In šlo je tudi potem kasneje, ko so me sestre uspele postaviti na noge. In tu je še Metka Zajc ...Na Onko pred 35 leti mi je dala vse kemoterapije, zdaj pa so se spet srečale najine poti. Tudi ona je sodelovala na snemanju filma in poskrbela, da bo filmsko zdravljenje Hodgkina čim bolj podobno pravemu.

Imate kakšno posebno anekdoto v zvezi z bolnišnicami?

Morda to, da sta mi otroka po Whipplu v bolnico prinesla velikonočno košaro, polno pirhov, in ogromnega čokoladnega zajca, jaz pa takrat nisem smela popiti niti kaplje vode. Ko sem jima rekla, da sem še malo na dieti, sta planila na zajca in pojedla še štiri pirhe. Še danes mi je hecno, ko se spomnim prof. dr. Trotovška, ko je na moji nočni omarici zagledal lupine pobarvanih jajc in zajca brez glave in ušes. ▪

Foto: Miran Juršič, Aleš Pavlin, Luka Matijevec

FIZIOTERAPEVTI NA POLIKLINIKI

»Želela bi pohvaliti fizioterapevta, gospo Špelo Kralj in gospoda Marka Rusjana s Poliklinike. Hvaležna sem jima za njuno strokovnost, prijaznost in angažiranost. Svoje delo sta opravljala zelo profesionalno in predano, dala sta mi tudi veliko nasvetov, napotkov in pokazala ogromno vaj, s katerimi si doma lahko sama pomagam in s tem lajšam težave. Priznati moram, da sem bila izjemno presenečena, saj se le še redko kje najde nekdo tako prijazen. Se vidi, da svoje delo opravljata s srcem. Le tako naprej! V upanju, da bosta pohvali prišli do omenjenih strokovnjakov, vas lepo pozdravljam.«

Sandra

KARDIOVASKULARNA INTENZIVNA TERAPIJA

»Od konca maja do srede julija je bila moja mama v vaši oskrbi na KVIT oddelku. 49 dni sem se vsakodnevno srečeval z vami in lahko rečem, da sem bil na oddelku že skoraj domač. Pri mami je bilo nešteto komplikacij, stanj in o vseh zadevah sem bil redno obveščen, seznanjen s potekom zdravljenja, kar je dandanes, v tem »hitrem svetu«, redkost. Resnično sem imel pri vas občutek, da mami ni zgolj številka, ampak človek. V teh zame čustveno težkih dnevih sem pri vseh začutil neko toplino, skrb, človečnost. Tudi objem, prijem za roko vam ni bil tuj in mi je v tistem trenutku pomenil vse. Vsem kirurgom, ki so izvedli operacije, zdravnikom anesteziologom, sestram, ki ste skrbeli za mojo mamico, se res, res iz srca in iskreno zahvaljujem. Težko najdem prave besede, ki bi izrazile mojo neizmerno hvaležnost za vse, kar ste storili za mojo mamo. Vaši skrb in predanost sta bili za mamo več kot le zdravstvena oskrba. Bili ste njen steber moči, ko je bila najbolj ranljiva, in njena tolažba, ko je najbolj potrebovala toplo besedo. Videti vas, kako vsak dan z nasmehom in sočutjem pristopate k svojemu delu, mi je vlivalo vero in pogum, da bo vse v redu. Hvaležen sem za vsak trenutek, ki ste ga posvetili njeni negi, za vsak nasmeh, ki ste ji ga namenili, in za vsako gesto prijaznosti, ki je olajšala njeno bolečino. Vaša človečnost in srčnost sta nam dali moč, da smo vzdržali v najtežjih trenutkih.«

Simon

KLINIKA ZA INTENZIVNO INTERNO MEDICINO

»V imenu družine se zahvaljujem dr. Petru Radšlu in njegovim sodelavcem, ki so 9. junija 2024 v popoldanski izmeni delali na Kliniki za intenzivno interno medicino. Celotno osebje, še posebej pa dr. Radšel, so z veliko mero prijaznosti in sočutja dovolili, da smo se z očetom, Francetom Štebejem, poslovili na način, ki bi si ga verjetno želel vsak človek. Kljub temu, da nas je očetova smrt presenetila, se počutim mirno in hvaležno, da smo skupaj z osebjem poskrbeli, da oče zadnje ure ni trpel in da smo se od njega lahko osebno poslovili vsi družinski člani.«

Vlasta

KUHINJA UKCL

»En teden sem že hospitalizirana v UKCL in bi želela vodji kuhinje sporočiti, da so odlični. Sem vegetarijanka in z vso odgovornostjo povem, da tako raznovrstnih in okusnih vegetarijanskih menijev še v marsikaterem hotelu ni. Prav veselim se vsakega obroka. En res lep svetel žarek v dnevu v bolnici. Impresivno je, da pri več tisoč kuhanih obrokov uspete doseči, da so okusni in pri postrežbi še topli.«

Renata

KLINIČNI ODDELEK ZA UROLOGIJO

»V preteklih treh letih sem bil na zdravljenju v različnih ambulantah na urologiji in tudi hospitaliziran v 8. nadstropju UKCL. Del zdravljenja sem uspešno zaključil, zato bi ob tem želel pohvaliti profesionalno, prijazno in potrpežljivo obravnavo celotnega osebja na teh oddelkih. Iskreno vam čestitam in se zahvaljujem, da uspete, kljub težkim razmeram v zdravstvu, ohranjati tako profesionalne in prijazne razmere. Še naprej vam želim uspešno delo.«

REŠEVALNA POSTAJA

»Že samo po sebi je delo vseh zaposlenih na reševalni postaji vredno vseh pohval.

Najverjetneje si ostali ljudje sploh ne znamo predstavljati, kako stresen je lahko prav vsak dan in da redko kdo lahko opravlja tak poklic, ne da bi bila zraven vpletena še čustva, kar pomeni, da so vsak dan izpostavljeni situacijam, ki jim na tak ali drugačen način predstavljajo izziv, s katerim se ni vedno enostavno soočati. Tako je februarja mojo babico Lojzko zadela kap. Medtem ko je teta s pomočjo vaše zaposlene na telefonu sledila vašim navodilom, so v približno osmih minutah prišli tudi reševalci in takoj za njimi jaz. Takoj po prihodu sem bila najprej šokirana, ko je babica negibno ležala na tleh, reševalci pa so ji masirali prsni koš. Babica ni več slišala mojih klicev in iz obrazov reševalcev sem razpoznala, da ji najbrž ni več pomoči. Zdravnik nanju je s teto odpeljal v sosednji prostor, kjer nama je lepo razložil, da najverjetneje ni več pomoči in da pri tej starosti (95 let in pol, pešanje srca) nima smisla, da bi še nadaljevali z oživljanjem. Vsi trije smo se spogledali in s teto sva se strinjali. Ves nadaljnji postopek je potekal v miru in spoštljivo do babice, ki so jo nežno položili na kavč, nato izpolnili vse potrebne dokumente in se poslovili. Ko sem šla medtem premaknit avto, ki sem ga pustila na cesti pred vhodom, sem na vhodu ponovno srečala zdravnika, ki mi je ne samo dal roko v znak izraza sožalja, ampak me je tudi toplo objel in dejal, naj pazim na mamo (ki je prišla takoj zatem). Zavedam se, da večina ljudi, ki se odločijo za tak poklic, premore veliko empatije, ampak tako toplega pogleda in stiska rok ter iskrenega sočutja že dolgo nisem doživela in si ga bom tudi za vedno zapomnila. V imenu cele družine izrekam zahvalo za človečnost in tako strokovno opravljeno »delo«, ki lahko pripomore, da se tudi tako tragičen dogodek vsaj malce omili oz. te pomiri dejstvo, da je bilo pokojnikovo zadnje slovo dostojno in vredno vsega spoštovanja, ki si ga zasluži.«

Urša

PEDIATRIČNA KLINIKA

»Že pred leti nas je usoda oz. bolezen združila in povezala. Mojega takrat novorojenega sina Davorja, ki je bolehal za redko boleznijo, in mene, njegovo mamo, ste prvič sprejeli – na Pediatrično kliniko in medse. In to ste nato naredili še velikokrat. Tudi tokrat, ko sva pred dnevi ponovno poiskala pomoč pri vas. Vedno ste nam ob tem predali vse svoje strokovno znanje in izkušnje, opravili za Davorja vse potrebne preiskave, ki bi jih brez vaše pomoči in osebne angažiranosti vas, vsakega posebej, težje prenašal, ter izvedli potrebno terapijo. Tudi tokrat sva zaradi vas in skupaj z vami obvladala bolezen in na neki način zmagala. Neizmerno je najino zaupanje v vas. Naredili pa ste tako zanj kot zame še mnogo več. Ob vašem predanem delu in skrbi za Davorja, pa tudi za vse druge bolnike in tudi za njihove najbližje, nam vedno nesebično dajete tudi del sebe, ko nama vse pojasnite, potrpežljivo odgovarjate na najina vprašanja, ko vizionarsko iščete rešitve za naprej, ko naju spodbujate, da se trudiva za čimprejšnje okrevanje, in tudi, ko nama ponudite ramo, da lahko zajočeva, ko se zdi vse prehudo, prisedete k nama, da preprosto poklepetamo, čeprav urnik vaših delovnih obveznosti kar poka po šivih. In tudi, ko kakšna zadeva ne poteka prav po planu od začetka, se iz izkušnje vsi skupaj nekaj naučimo in jo obrnemo v novo, pravo smer. Prav zaradi tega, ko najino s trnjem posuto pot do zdravja delate prehodno, nama pri tem predate še popotnico dobrote, tople besede, prijaznosti in to že leta, bi se vam s tem kratkim zapisom želela od srca zahvaliti – in to vsem skupaj, Pediatrični kliniki (najino okrevanje je vedno plod timskega dela), oddelku (sprejemna urgentna ambulanta in pulmo oddelku) in vsakemu med vami, ki nama najine dni, preživete, z vami, naredite lažje in prijaznejše. Posebej pa želiva izraziti zahvalo in spoštovanje doc. dr. Urošu Krivcu, dr. med., ki mu neizmerno zaupam in Davor pri njem vedno znova prejme vso pomoč in podporo. En velik H V A L A ni dovolj, da bi se zahvalila za to, kar vas dela tako velike ljudi/osebe – zdravnike, sestre, pomočnike in vse, ki ste nama stali ob strani, je pa način, kako lahko tudi drugim sporočiva, kako veliki ste.«

mamica Jana

PORODNIŠNICA

»Dne 17. 8. 2024 zvečer sem bila sprejeta v porodnišnico, kjer sem v nočnih urah rodila čudovitega fantka. Za sprejem v porodnišnico nisem bila naročena, bi pa prvo pohvalo želela nameniti babici Lili in njeni praktikantki, ki sta meni, partnerju in malemu fantku Aleksiju celotno izkušnjo (prvi porod) tako olajšali, da ne vem, kako bi se vam oddolžili, čeprav se vsi zavedamo, da je to vaše/njihovo delo/poslanstvo in poklic. Strokovnost, čutnost, razumevanje, spoštovanje in vse ostalo, kar spada zraven, samo dokazujejo dejstvo, da je ga. Lila res izjemno, ampak izjemno predana svojemu delu in verjamem, da jo boste ob odhodu in upokojitvi izjemno pogrešali. Potem sem bila dve noči na oddelku D v tretjem nadstropju (GL KOP D3), kjer sem imela zelo prijetno izkušnjo, vedno dovolj bolnišničnega perila in drugih potrebnih higienskih izdelkov, vsak dan so me vprašali, ali potrebujem sredstvo proti bolečinam, čeprav bolečin nisem imela. Prostori so bili izjemno čisti, hrana zadovoljiva, pediatri strokovni, še posebej pa se mi je v spomin vtisnila sestra Janja (če se ne motim s priimkom Prijatelj). Ko se prvič srečaš s tovrstno izkušnjo, enostavno potrebuješ »zaveznike« na drugi strani, da je vse skupaj lažje, in s tovrstnim kadrom, za katerega vem, da ga je izjemno težko najti in pridobiti, je bila naša izkušnja res neprecenljiva. Pridružil se nama je tudi partner, saj smo bili primorani obisk za dva dni podaljšati, in se pohvalam seveda pridružuje.«

Mamica Eva, mali Aleksij Peter in Luka

DERMATOVENEROLOŠKA KLINIKA

»Hvala osebju Dermatovenerološke klinike UKC Ljubljana. S hčerko Gajo se želiva iskreno zahvaliti dr. Olgi Točkovi za strokovno obravnavo ter celotnemu osebju na bolnišničnem oddelku, še posebej sestram Špeli, Katji in Sari za vso prijaznost, s katero so poskrbeli, da sva se med bivanjem čim bolj prijetno počutili.«

Vanja

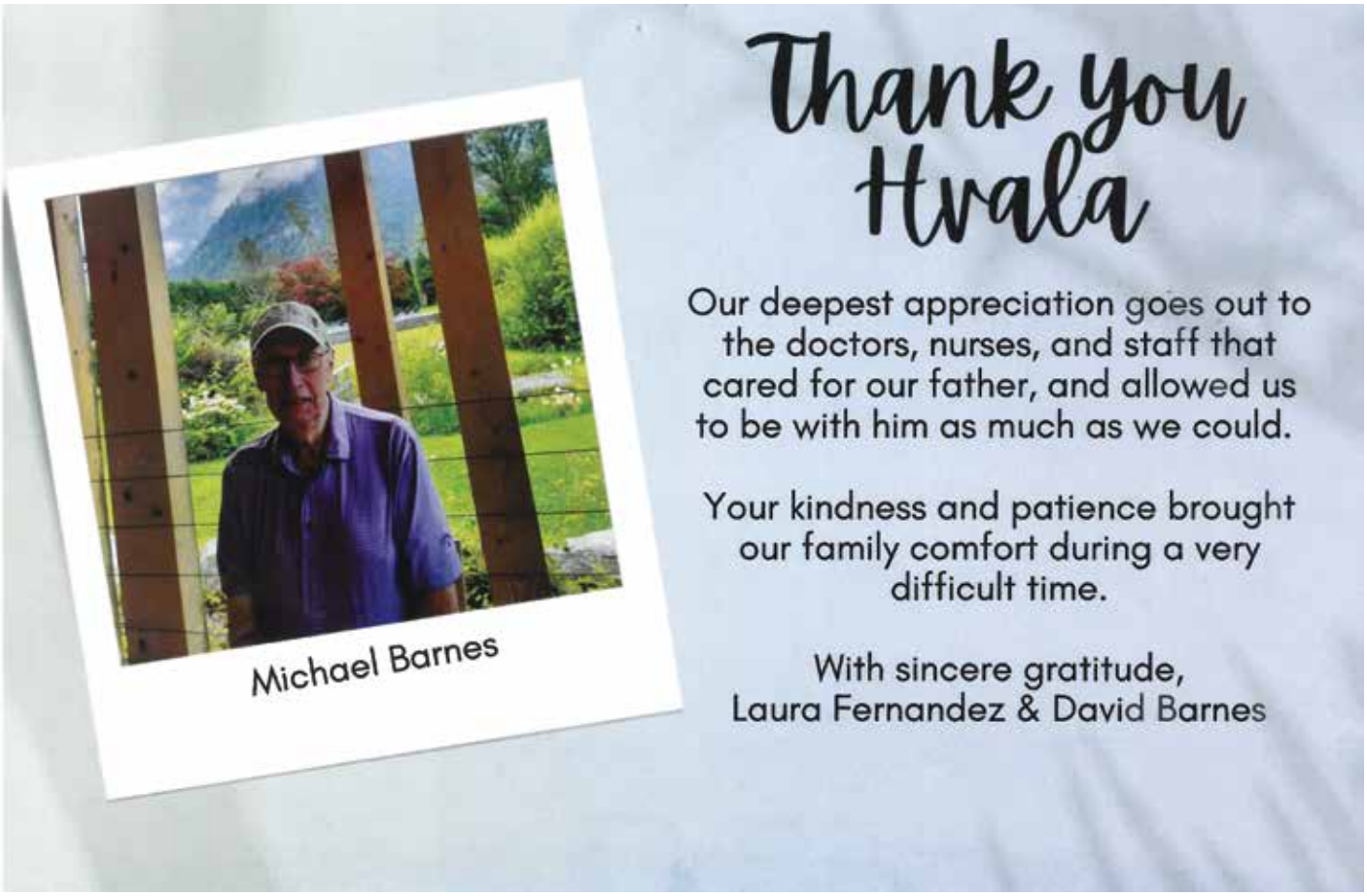

nagradna križanka

univerzitetni klinični center ljubljana

3K
INTERNETNA DOMENA VATIKANA
ŠVICARSKA IGRALKA (URSULA)
PRIPOMOČEK PLANINCA
3K
XABI ALONSO
MILIJARDA
MARTIN KRPAN JE PRIPOVEDKA FRANA ...
SLANO TURŠKO JEZERO
DAT. FORMAT ZA IZMEN. PODATKOV
GEN. ENAK ORGANIZEM
ODTENEK
USTVARI GA IGRALEC
KAJ ... PA MOREJO, ČE SMO VESEL
OTOK ČAROVNICE KIRKE
TOLSTOJEV ROMAN
3K
DOSTAVNO PODJETJE
EVR. VESOLJ. AGENCIJA
VZDIGUJ
GLAS PRI UDARCU
AVSTR. IGRALEC FLYNN
VELIKA PTICA UJEDA
ZIMSKA JED
SREDNJI
STROGO NAROČENI, ZAPOVEDANI
ENAKOZVOČNICA
SLUŠNA HALUCINACIJA
SLADKOVODNA RIBA
KRIŽANKE & UGANKE
OSLIČ NIMA ...
KROŽNIK OVALNE OBLIKE
ZLOG V POZEBI
... SE MU TRESEJO
JELINČIČEVA STRANKA
40
VRSTA ZAVAROVANJA
UKVARJA SE Z LIKANJEM
PROSTOR ZA OBRTNO DEJAVNOST
LIK ČISTILKE V SERIJI TV DOBER DAN
DIRKALIŠČE V ITALIJI
MORSKE RIBE
PREŠERNOVA PESEM
ZAČETEK BESEDILA
ŽARIŠČA
BEGAJOČE, VZNEMIRJENE
TEČE SKOZI INNSBRUCK
PREDPONA, KI POMENI ENAK
ELEGANTEN ŽENSKI ČEVELJ Z VISOKO PETO
VREDNOSTNI PAPIRJI
INDUSTRIJSKA RASTLINA
CEZIJ
ZLONAMERNA IZJAVA
AGENCIJA REPUBLIKE SLOVENIJE ZA OKOLJE
STANE ...: MANDOLINA
Povsod z vami
UŽITNA GOBA Z OBROČKOM NA BETU
POGOSTO SE SELITA
PO BOLEZNI MU GRE NA BOLJE
SLAP KOZJAK LEŽI POD ... POGORJEM
SMETANA, DOLINA
AVSTRALSKA MEDVEDKA
DRŽAVNA BLAGAJNA
PREDEL LJUBLJANE
GOSTILNIČARJI (POG.)
AXL ROSE IMA RAZPON GLASU PET ...
UNIVERZITETNA KONFERENCA
JUG. RADIOTELEVIZIJA
NEKD. ARAB. EMIRAT
NEKVALITETNO
... SI, BISTRA HČI PLANIN
IZDELUJE OČALA
P...R PREVC
BUJE SO SLIKOVITO ISTRSKO ...
SKREGAN
KRAJ PRI LJUBLJANI
TEL ... JE V IZRAELU
NALEPKA NA IZDELKU
KARIRASTO BLAGO
NASPROTNA SLIKA IZVIRNIKA

V naših križankah
so besede raznovrstne, lepe in igrive.
Križanke po meri reševalcev.
Ker si zaslužite najboljše.
3K
www.trik.si

Rešitev nagradne križanke pošljite v pisemski ovojnici (ali na dopisnici) najpozneje do 1. decembra 2024 na naslov: UKCL, Enota za odnose z javnostmi, Zaloška 2, 1000 Ljubljana, ali na e-naslov: nagradne.igre@kclj.si, s pripisom ZA NAGRADNO KRIŽANKO.

Pripišite tudi svoje ime in naslov, kamor vam pošljemo nagrado: knjigo **A TO JE VSE, KAR JE? Zaživite drugače** avtorice TINE BONČINA, ki jo podeljujemo v sodelovanju z založbo Mladinska knjiga. Kot je že v navadi, bomo tudi tokrat izžrebali tri nagrajence.

NAGRAJENCI NAGRADNE KRIŽANKE IZ JUNIJSKE ŠTEVILKE, ki prejmejo knjigo Adama Kaya ČLOVEŠKO TELO:

- Sabina Anzeljc
- Ervin Ibričič
- Urša Zupan